

ERCIYES

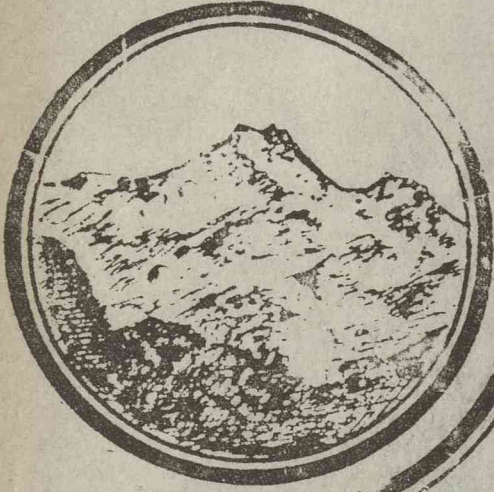
KÜLTÜR KAYNAĞI HALKEVİMİZ

YIL : 4 - 1946

SAYI : 36 - 37

ERCIYES

KAYSERİ HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Tebrik telgr. fları	
Ondördüncü yıl	Reşat OĞUZ
Halkevlere hakkında düşünceler	Raşit BENER
Tarihi eserler bakımından Kayseri	Sabri OZANOĞLU
Gelişigüzel düşünceler	Cemil Sena ONGUN
Kayseri ağzı kelimeler	Kâzım ÖZYEDKÇİ
Kayseri verem dispanseri	Dr. Etem SEÇKİN
Kayseride çıkmış olan gazeteler	Ali Rıza ÖNDER
Aşık Hüseyin'in bir deyişi	Ziya GÜREL
Sıtma hastalıklarına bir bakış	Dr. Tevfik H. S JNAÇ
Gazel	Erhan BENER
Dağa, dağcılığa dair görüşler	Muharrem BARUT
Kaneş (Karahöyük)	Fahri TÜMER
Halkevlere yayınları	İ. Zeki Burdurlu
Kayseri bağları ve bağcılığı	Ferdi FAHİR
Bağ yolu destanı (şiir)	Ferdi FAHİR
Toprak insanları	Hikmet DİZDAROĞLU
Halkevimiz çalışmaları	Fahri TÜMER
Halkevlerinin 14. yıl destanı (şiir)	Ferdi FAHİR
Görülen düşmanlardan karasinekler	Dr. Etem SEÇKİN
Erciyes-Erciyes	Kemal ÜLKÜCÜ
Kaynar	Mehmet ERSOY

Sayın Valimiz Raşit DEMİRTAŞ

Erciyes, Halkevli bütün yurttaş-
ların, Halkevlerinin 14. yıl dönümü
bayramını candan Kutlar

5037480
1946, 36-47

Sayın Valimiz Rasit DEMİRTAŞ

Bölgemizin Kıymetli C. H. Partisi Müfettişi
Sayın Hıfzı Oğuz BEKATA

Bölgemizin Kıymetli C. H. Partisi Mütellisi
Sayın Hıfzı Oğuz BEKATA

C. H. Partisi İlimiz İdare Kurulu Başkanı ve Üyeleri

C. H. Partisi İlimiz İdare Kurulu Başkanı ve Üyeleri

Halkevlerinin ve Halkodalarının kuruluşunun 14. yıl dönümü münaseletiyle Halkevimizde coşkun ve heyecanlı bir tören yapılmış. program gereğince istiklâl marşını müteakip Halkevi Başkanı Reşat Oğuz, günün mânâsını, halkevlerinin önem ve amacını, ve Kayseri Halkevinin çalışmalarını belirten güzel ve canlı bir hitapta bulunmuş ve halkımızın büyüklerine karşı olan minnet ve bağlılığını bu vesile ile bir kere daha tercü-

Evimiz İdare Kurulu Başkanı ve Üyeleleri

Halkevleri ve Halkodalarının 14. yıl dönümünün kutlanması dolayısıyla gösterilen iyi duygulara teşekkür eder çalışmalarında başarılar dilerim.

Başbakan
Sükrü Saracoğlu

Sevinçli bayramınıza bir de katılarak gözlerinizden geçiririm.

C.H.P. Genel Sekreteri
N.A. Kansu

Evimiz İdare Kurulu Başkanı ve Üyeleri

Halkevlerinin ve Halkodalarının kuruluşunun 14. yıl dönümü münasebetile Halkevimizde coşkun ve heyecanlı bir tören yapılmış, program gereğince istiklâl marşını müteakip Halkevi Başkanı Reşat Oğuz, günün mânasını, halkevlerinin önem ve amacını, ve Kayseri Halkevinin çalışmalarını belirten güzel ve canlı bir habede bulunmuş ve halkımızın büyüklerine karşı olan inan ve bağlılığına bu vesile ile bir kere daha tercüman olmuştur.

Halkevi Başkanımızın bu münasebetle Kayserililerin duygularını vecizleştiren tel yazılarını ve büyüklerimizin bunlara gönderdikleri cevapları aşağıya koyuyoruz.

Halkevlerinin kuruluşunun 14. yıl dönümü münasebetile çekilen tâzim telgraflarına İNÖNÜ, teşekkürlerinin iblâğına Anadolu Ajansı-nı memur buyurmuşlardır.

Reşat Oğuz

Halkevi Başkanı

Kayseri

Halkevlerinin 14. yıl dönümü dolayısıyla gösterilen duygulara teşekkür ederim.

Büyük Millet Meclisi Başk.
A. H. Renda

Reşat Oğuz

Halk ve Başkanı

Kayseri

Halkevleri ve Halkodalarının 14. yıl dönümünün kutlanması dolayısıyla gösterilen iyi duygulara teşekkür eder çalışmalarında başarılar dilerim.

Başbakan
Şükrü Saracoğlu

Reşat Oğuz

Halkevi Başkanı

Kayseri

Sevinçli bayramınıza ben de katılarak gözlerinizden öperim.

C.H.P. Genel Sekreteri
N.A. Kansu

ERCİYES

YIL : 4

Ocak — Şubat

SAYI : 36 - 37

“ Ondördüncü Yıl ”

Reşat OĞUZ
Halkevi Başkanı

932 yılının ondokuz Şubatında Türk varlığının ruhunda, kültür aydınlığının ışığından sanatın, tarihin kaynaşmasından renkler yaratmak ve milli birliği kuvvetli bir bağ halinde daha canlı ve daha ifadeyi olarak sağlamak için kurulan Halkevlerinin ondördüncü yıl dönümü içindeyiz.

İnsan hayatında olduğu kadar Millet hayatında da başarı ile geçirilmiş yılların övünç veren hastası - çalışmak azmini yurt sevgisi ile mezcetmiş her aydının ruhunda - ileri hamlelerin irade ve umidini sağlar.

Ondört yıl önce mahdut sayılı, ya küçük bir çatının veya yeni yükselmekte olan bir binanın dekorsuz odasında meydana getirilen halkevolerimiz, bu gün sayıyı beşyüzü geçen ve daha da geniş bir inkişafın ruhunu teşkilâtında ve mesaisinde toplamış olan, yurdun dört bucağında Millî bir âbide halinde, pencerelerinden ışık, kardeşlik ve birlik taşıyan bir müessesе olarak yükselmekte ve Millî kaynaşmalarımızın en âsil köşeleri olmaktadır.

Burada; dokuz şubenin dokuz kolunda, çalışma yapan her aydın yurdaş, bu milletin evlâdını Türk ülküsünün heyecan ve iman hamuruyla yuğurmakta ve yarınlara doğru uzanan Millet mukadderatının kültürü, imanlı, heyecanlı ve azimli fertler topluluğuyla daha müreffeh ve daha engin bir âtinin kollarına uzanmasını temine çalışmaktadır.

Ondört yıldanberi bu kutsal yuvanın çatısında çalışanlar halkevinde vazife almanın feragat dolu idealini Türk Milletine has bir çalışmanın karşılıksız didinmesiyle tahakkuka doğru götürmektedir.

Okuma arzusuyla, öğrenmek susuzluğuyla, faydalı olmak ateşiyle yanan gönüller - çeşitli ihtiraslardan âzade olarak - bu yuvanın çatısı altına koşmuş ve orada kardeş beraberliğinin, hizmet ülküsünün sıcak havası ve şefkatli kalbiyle karşılaşmıştır.

Halkevlerimizdeki bu günkü çalışma ruhu, yurda hizmet aşkıyla dolu bulunan gönüllerin - ölçü taşımaz faaliyetleriyle - Millî bir kaynaşma ve anlaşmanın, samimî bir ifadeyi haline inkılâp etmiştir.

Sayıyı beşyüzü geçen Halkevlerimiz ve sayısı binleri aşan ve yarın onbinlere ulaşacak olan Halk odalarımızla, Millet bünyesinde, ötedenberi yer etmeğe çalışan geriliği ve kıskançlığı, iyi niyetin, Millî birliğin, kültür ışığının ve feragatle çalışma iradesinin temiz havasında yok edecek, ve Halk birliğinin, Halk çalışmasının ve Halk zaferinin en kudretli bir ifadesi halinde kendini göstermiş olan Halkevlerimizin heyecan ve feragatli çalışmasıyla, yarınlara daha emin ve daha kuvvetli bakmanın sırrına ereceğiz.

Yüce Millî Şef İnönü

Cumhurbaşkanı

Ankara

Yüksek varlığımızdan hız ve inan alan millî birlik ve millî kültürümüzün kaynağı olmak azimle çalışan Halkevlerimizin açılışının 14. yıl dönümünü Halkevinin çatısı altında coşkun bir heyecan havası içinde kutlayan Kayserililer, Millî Şeflerine derin bağlılıklarını tekrarlar, kutsal ellerinizden saygı ile öperler.

Kayseri Halkevi Başkanı
Reşat Oğuz

Sayın Şükrü Saracoğlu

Başbakan

Ankara

Birlik ve beraberliğin coşkun kaynağı olan Halkevlerimizin açılışının 14. yıl dönümünde Kayserililerin derin saygı duygularını tekrarlar, ellerinizden öperiz.

Kayseri Halkevi Başkanı
Reşat Oğuz

Sayın Abdülhalik Renda

Büyük Millet Meclisi Başkanı

Ankara

Halkevimizin açılışının 14. yılını kutlayan Kayserililer, Büyük Millet Meclisinin Yüksek Başkanına derin saygılarını sunarlar.

Kayseri Halkevi Başkanı
Reşat Oğuz

Sayın Nafi Atuf Kansu

C. H. Genel Sekreteri

Ankara

Kültür ve inan kaynağımız Halkevlerimizin açılışının 14. yılında Cumhuriyet Halk Partisine olan derin bağlılık duygularımızı tekrarlar, en derin saygılarımızı sunarız.

Kayseri Halkevi Başkanı
Reşat Oğuz

HALKEVLERİ HAKKINDA GÖRÜŞLER VE DÜŞÜNCELER

Raşit BENER
Dil Edebiyat Kolu Başkanı

Halkevleri şüphesiz ki ulusun manen yücelbilmesine hizmet için vücutte getirilmiş müesseselerdir. Bugün dünyanın her tarafında ve hâssaten medenî uluslarda bu çeşit ocaklara bol bol tesadüf edilmekte olmasına bakılırsa faydalı birer kaynak olduklarından asla şüphe edilemez. Nitekim iç durumlarını teşkil eden kollar incelendiği takdirde de aynı sonuca vardığımız memnuniyetle görülür. Bu gün Türkiyemizde bulunan bütün halkevlerine teşekkür bakımından bir göz atarsak şöyle görürüz.

1 — Halkın dil ve edebiyat bakımından yücelmesine milli gelenek ve göreneklerini tespit etmiye hizmet eden Dil Edebiyat Kolu vardır.

2 — Ar Kolu; güzel sanatlar ve musiki ihtiyacını yalnız temin ile kalmaz, belki zamanla inkişafına da yardım eder; bir çok genç istidadın asrili muvâzi yetiştirmeyi sağlar.

Bu hususta ötedenberi resim ve el işi işlerinde yararlı ve ölmez eserler veren ulusun bu yolda yeni yeni varlıklar göstermesine çalışır.

3 — Köylümüzü tam bir ulusal uyanıklığa götürebilmek hususunda Köycülük Kolunun oynayacağı rol cidden önemli ve faydalıdır.

4 — Her tabakadan halkımıza konferanslar vermek, müsamereler tertip etmek ve sırasında balolar ve muhtelif merâsim zamanlarında

ulusal gösteriler yapmak suretiyle halkın heyecanına tercüman olmak hakikaten yerinde ödevlerdir ki bunları da diğer kollarla beraber Temsil Kolu temine çalışır.

5 — Fakirlere ve ihtiyacı olanlara yardım suretiyle bir çok hayırlı işler görmekte Sosyal Yardım Kolu işlerinin başında gelir.

6 — Bütün bunlardan başka tarihsel hatıraları muhafaza etmek ve meydana çıkarmak Tarih Kolu'nun yapacağı işler cümlesindendir.

7 — Bütün bu kolların işlerini bir programla ve verimli olarak yerine getirebilmek için kolların başkanlarından mürekkep olmak üzere bir başkanla idare olunan idare heyeti vücutte getirilmiştir. Gündelik işlerin muntazam cereyanını temin maksadiyle sekreter, muhasip, mutemet idare memur muntazaman çalışır.

8 — Halkevlerine Halk partisi, belediyeler, hususî muhasebeler yardım ile Halkevleri işlerini tedvir eder. Baştan buraya kadar kısaca durumlarını incelediğimiz ve izah ettiğimiz halkeyleri, acaba ideal tipleriyle gayelerine vasil oluyor ve tam mânasıyla kendilerinden beklenen hizmetmetleri yapıyorlar mı? Eğer yapıyorlarsa mesele yok demektir. Ve bu hususta söz söylemeye ve yazı yazmaya da lüzum yoktur.

Yapmıyorlar, yapamıyorlarsa sebeplerini samimi olarak araştır-
(Devamı Sa. 19 da)

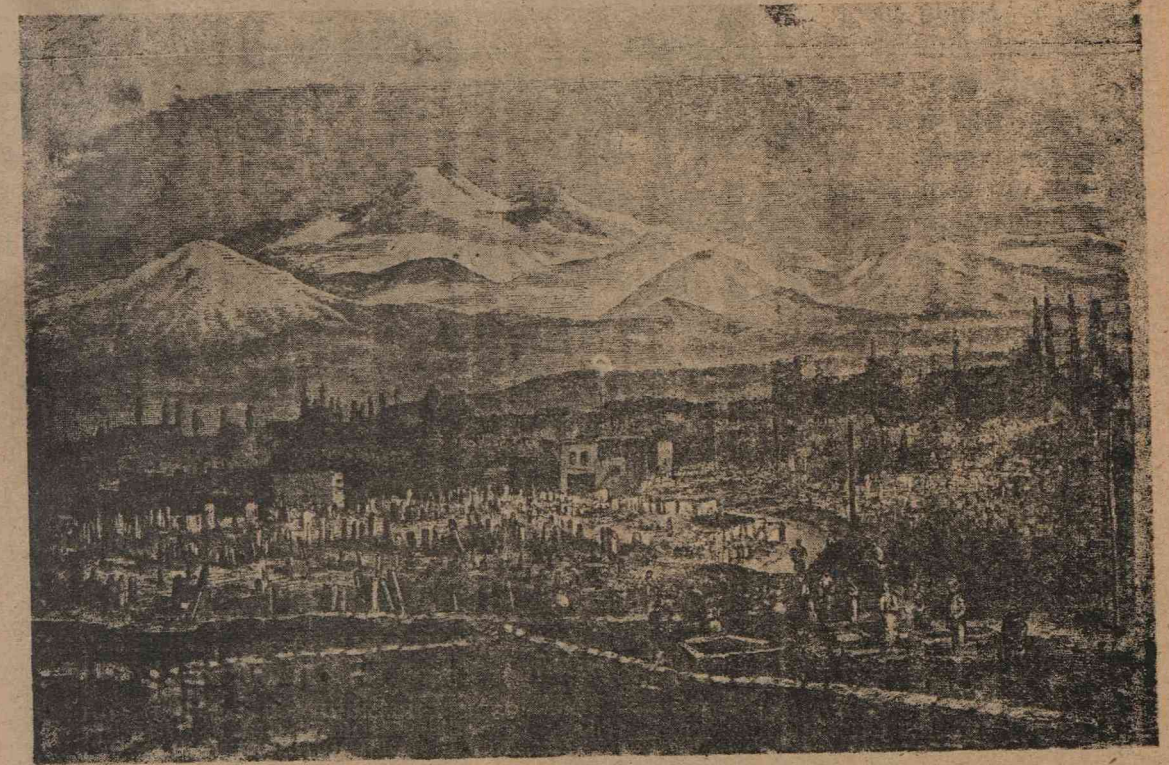
Tarih ve Tarihî Eserler Bakımından Kayseri

Sabri OZANOĞLU
Tarih Kolu Başkanı

Kayseri adının iki defa harabolmuş bir şehrin üçüncü kuruluş adı olduğunu söylerken onun tarih kadar, belki daha fazla gün görmüş hayatının safhalarını görmek insana ürpertiyle karışık bir heyecan veriyor.

maktadır.

Eti Konfederasyonunun Kaneş Etiliğinin merkezi olan bu şehir kazılarında çıkan eserlerin çoğu Kayseri Müzesinde, Eti çağının karakteristik özelliklerini canlandıran ve müzenin başlıca zenginliğini teş-

Kayserinin eski halinden bir görünüş

Şehrin ilk yerinin, şimdiki Kayseri'nin 25 kilometre kadar kuzey doğusunda ve Gömeç İstasyonu yakınında (Karahöyük) yahut (Kül-tepe) denilen bir yerde bulunduğu, orada yapılan kazılardan anlaşıl-

kil eden kıymetli eserlerdir. Milattan binlerce yıl önce bu günkü ticarî mukavelelere benzer, pişmiş toprak üstüne çivi yazısıyla yazılmış mukaveleleriyle ve yine pişmiş top-

raktan zarf ve içinde pişmiş topraktan mektupları bulunan tabletleriyle, mukavele ve mektupları imzaya yarıyan mühür ve yüzükleriyle bugünkü ticaret anlayışına yakın bir anlayışa sahip olan Etiler'in Kayseri halkıyla yakınlığının bir şimşek gibi dimağımızda çaktığını hissediyoruz.

Her müzeyi geziste uzun külâhlarıyla Eti piyadelerinin kabartmaları onların bir geçit resminde kırıllarının önlerinden intizamla geçişlerini Etiler ruhunun sembolü muazzam kartalların canlanıverecek gibi oluşunu; hele bir Eti kral kızına ait olduğu tahmin edilen siyah taştan cilâlanarak yapılmış bir aynada kral kızını cariyeleri arasında tuvalet yaparken görür gibi oluşum hayâlden çok ecdada bağlılık hissinin doğurduğu bir netice olsa gerek.

Bu şehrin ne vakt ve nasıl harabolduğu bilinmiyorsa da bundan sonra şehrin yer değiştirip şimdiki Kayseri'nin bir kilometre kadar güney batısında bulunan ve (Eski şehir) namile anılan (Mazaka) şehrine nakledildiği malumdur.

Mazaka eski Kapadokya kıtasının başşehriydi. Mazaka adının kapadokyalıların cediti sayılan (Mozoh) dan çıkmış olduğu zannolunmaktadır. Ovaya hakim olan tepeler üstüne kurulmuş olan Mazaka'nın

Bir Eti İlah Kabartması

bugünkü kalıntılarında mâbet, hamam, gibi büyük bina yıkıntıları görülürki bunların taşlarının siyahlaşmış olması bir yangın sonucunda haraboldüğünü göstermektedir. Bu yerdeki tarlalarda

paralar, yüzük taşları, toprak kaplar çıkmaktadır. 1941 de bu tepelerde başka maksatla yapılan bir kazıda Sezar devrine ait bir mezarda altın kupalar, halkalar, gümüş tencerelerle tamamen parçalanmış bir çekmece ve daha bir kaç parça kadın süs eşyası çıkmıştırki bunlar halen Kayseri Müzesinde bulunmaktadır. Mazaka şehrinin harabolup şimdiki Kayseri şehrinin kurulması hakkında çeşitli rivayetler vardır. Bazılarına göre: Romalılar devrinde eski Mazaka şehri müstahkem olmadığından mütemadiyen düşman hücumlarına, bilhassa İranlıların hücumlarına uğruyordu. Bunun için şehrin etrafındaki tepelere hususiyle Alidağ'ın üstünde bazı istihkamlar yapılmışsa da bunlar da şehri korumaya kâfi gelmediğinden Bizans İmparatoru Justinien tarafından şimdiki Kayseri kalesinin yaptırıldığı söyleniyor. Bazı Avrupa tarihçileri ise kalenin islâm eseri olduğunu söylemektedirler.

Kayseri adına gelince: Roma İmparatorluğundan Tiberyüs Milâdın 17 nci yılında Anadolu'yu bir Ro-

ma vilâyeti haline soktuğu zaman son Kapadokya kralı (Arhelâos) a Mazaka şehrini (Kisaraa) şeklinde adlandırmaya zorlamış ve bundan sonra bu ad (Kisarya) yahut (Kayseriye) şekillerinde değişerek bu-

Etiler zamanına ait bir küp

günkü (Kayseri) şeklini almıştır. Hıristiyanlığın Romalılar tarafından kabulünden sonra putperestliğe ait eserler bir plân dairesinde tahrip edildiğinden bu devre ait eserlere pek rastlanamaz. Uzun

müddet Romalıların ve Bizanslıların mühim bir merkezi olarak tanınan Kayseri bir kaç defa Arap orduları tarafından zaptedilmiş, sonra terk edilmiştir.

Malazgirt savaşından sonra Anadolu'yu zapta başlayan Selçuk Türkleri 1067 tarihinde Kayseri'yi zaptetmişlerdir ki bu zaptın Selçukluların bir dalı olan Danişmentliler tarafından yapıldığı Kayseri mahkeme sicillerinden anlaşılmaktadır.

Selçuklular devri Kayseri için bir yükseliş devri sayılır. Çünkü Kayseri de Konya, Sivas gibi Selçuk sultanlarının bir başşehri olarak kullanılmış ve bilhassa Alâettin Keykubat I ekseri vaktini Kayseri'de geçirerek, seferlerine buradan çıkardı. Kayseri'de bulunan cami, medrese, kümbet, çeşme gibi hayır ve din müesseselerinin çoğu Selçuklar devrinden kalma birer ecdat yadigarıdır ki aşağıda bunlardan bahsedilecektir.

Kayseri Selçukluların son zamanlarında Moğolların ve Mısırlıların hırslarını çeken bir yer olduğundan çeşitli istilâ ve tahriplere uğramıştır. Selçukluları yıkan İl-

hanlılar zamanında Kayseri İlhanlıların birer valisi tarafından idare edilmeğe başlanmıştı. İlhan hanı Ebu Saif Bahadır'ın 1335 de ölümüyle Anadolu valisi bulunan Emir Ertana istiklâlini ilân ederek

Sahabiye Medresesinin Kapısı

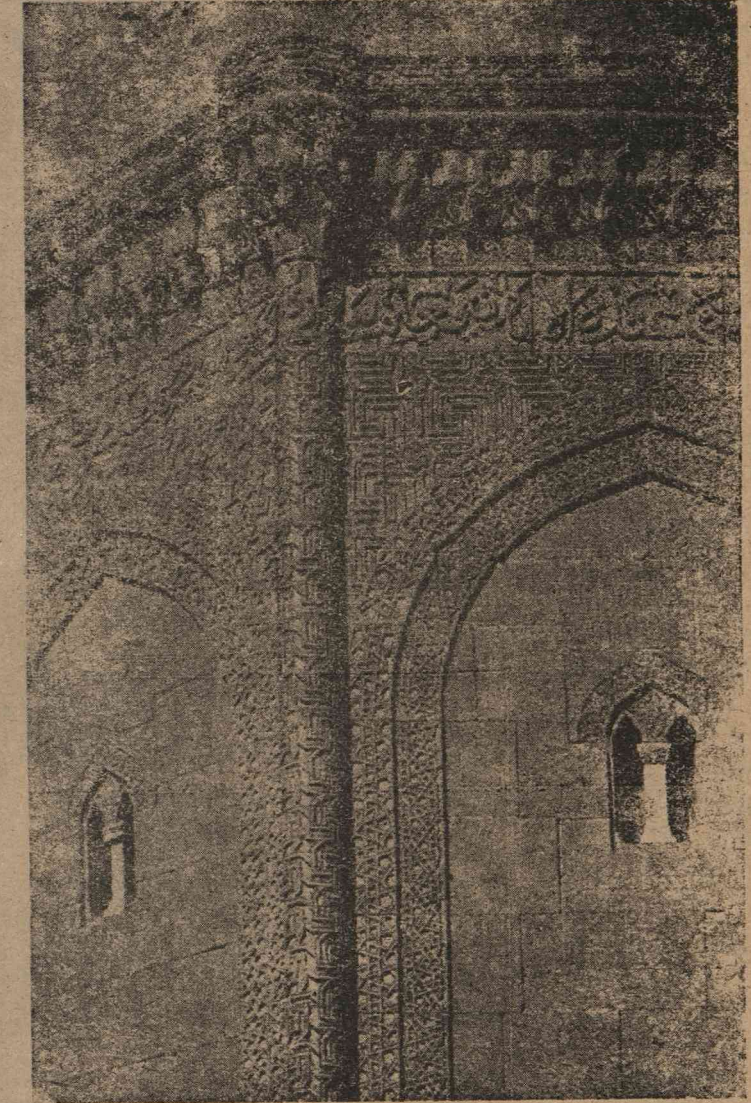
başşehri Kayseri olmak üzere bir beylik kurmuş bu beyliğin yıkılmasından sonra da onun yerine kaim olan Sivas Sultanı Kadı Burhanettin'in elile geçmiştir. Kadı Burhanettin'in ölümüyle 1398 tari-

hinde Sivas, Tokat, Kayseri şehirleri Osmanlı padişahı Yıldırım Beyazıt'ın eline geçmişse de Ankara muharebesinden sonra bu memleketler eski sahiplerine geri verildiğinden Karamanoğulları da gözdaçıklık ederek Kayseri'yi kendi beyliklerine katmışlardır. Bundan sonra Kayseri kâh Karaman oğullarının, kâh Zülkadiroğullarının eline geçmiştir. 1475 de Fatih'in Karamanoğullarını tamamen ortadan kaldırmasıyla Kayseri Osmanlılara geçmişse de Zülkadiroğullarının entrikalı politikalarıyla Kayseri bir iki defa daha zapta uğramıştır. 1515 de Yavuz'un bu beyliği ortadan kaldırması ve toprağının Osmanlılara katılmasıyla Kayseri kati olarak Osmanlılara geçmiştir.

Kayseri'de Selçuklulardan önceki eski eserlerin çoğu zamanla ve yukarıda sayılan sebeplerle hara-

bolmuş olduğundan en çok Selçuk ve onların mirascısı sayılan Osmanlılara ait eserlere rastalanmaktadır. Bunlarda Osmanlı devrine ait eserlerin çoğu hakkında daha az inceleme ve yayınlar yapılmıştır.

Fırsat bulundukça Malkozi yayınlarında bunların da yer alacağını kaydederken; bizi tarihe ve ecdada bir perçin gibi bağlayan ihtişam ve estetiğin doruğuna varmış Selçuk eserinden kısaca bahsetmeyi

Honat Hatun Türbesinin dış görünüşü

uygun bulurum.

Selçuk eserlerinin başlıca özelliklerini ihtişam, azemet ve sadelikle beraber iri kesme taşlardan yapılmasında ve bilhassa kapı süslerine son derece özenilmesinde

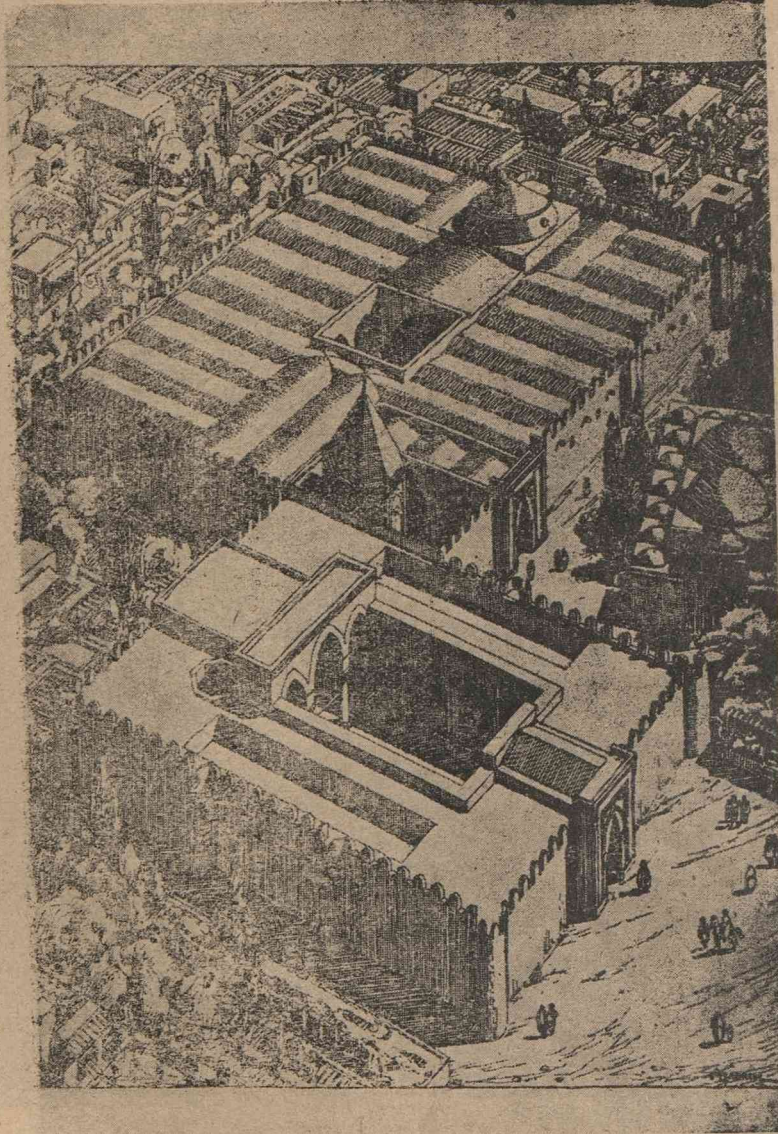
görürüz. Bu eserlerin çoğu cami, mescit gibi din müesseseleriyle medrese, hastahane imaret gibi hayır ve kültür müesseseleri ve türbe olarak yapılan (Künbet)lerden, çeşme, köprü ve hamam gibi diğer eserlerden ibarettir. Bunlardan şehrin içinde ve çeşitli semtlerine dağılmış olan eserlerin başlıcaları şunlardır:

1 — Kaleler :

Kayseri'nin evvelce iç ve dış olmak üzere iki kalesi vardı. Bunlardan dış kalenin (Yoğunburç, Ok kalesi, ikinci pasban dairesi) gibi bazı burç ve kalıntıları hariç diğer kısımları tamamen ortadan kalkmıştır. Eskiden bütün şehir bu kalenin içinde, 19 mahalleden terekkübediyor ve muhtelif kapılardan girilip çıkılıyordu. Kalenin içinde kalan bu kısma (İçerişar) sonradan şehrin surun dışına çıkan kısımlarına da (Dışarişar) adı verilmiştir. Bu kale kapılarının adları bu gün dahi (Kicikapi, Boyacıkapi, Meydankapi, Sivas-kapi) gibi kullanılan adlar meyanındadır.

İçkale en sağlam kalmış Selçuk eserlerinden olup dışkalenin kuzey-

yine düşmektedir. Kapısının üstünde iki Selçuk aslanı bulunan içkalenin içinde bir mahalle ve Fatih devrinden kalma birde cami bulunmaktadır. İçkalenin etrafında su doldurulmaya yarayan hendekler

Kalenin eski halini gösteren temsili resim

yakın zamana kadar görülmekte idi.

2 — Hovant yahut (Honat) cami, medrese ve türbesi (künbedi)

Selçuklulardan kalma eserlerin çoğu hükümdarlar veya onlara

mensup olanlarla devlet adamları tarafından yaptırıldığından bu eserlerin yazıtlarında hangi hükümdar devrinde yapıldığı yazılı olursa da biz burada yazıtlardan bahsetmiyeceğimize göre bu eserlerin kimin devrinde yapıldığını anlamak için 15 Selçuk hükümdarının hükümdarlık tarihlerini gösterir bir cetveli son tarafa koyuyoruz.

Hovant yahut (Mahperi Hatun) Alaettin Keykubat I'nın karısı ve Keyhusrev II'nin anasıdır. Cami ve medresesi 1237 tarihinde yaptırılmıştır. Caminin müazzam kapısı geometrik şekiller ve yazı süslemeleriyle donatılmış, iki tarafta birer küçük hücresi bulunan bu kapıya bakmaktan insan kendini alamaz. Cami 56 direk üstüne oturtulmuş düz damlı olup evvelce açık olan bir kısmı sonradan kapatılmış bulunmaktadır. Doğu ve batıda olmak üzere iki kapısı ve sonradan ilâve edilmiş bir minaresi vardır.

Hovant medresesi süslü kapısı, kapı içindeki kemerlerin entresanlığı, ferah ve rahat bir avlusuyla yanlardaki hücrelerin tertemiz eski eserlerle dolu oluşları Kayseri Müzesinin burada olduğunu hatırlatır. Kayseri'nin canlı tarih belgelerinin dopdolu olduğu bu müze, inceleyiciler ve görücüler için en zengin bir teşhir yeridir.

Hovant türbesi : Cami ile medresenin ortasında kare şeklinde bir taban üstüne kurulmuş sekiz yüzlü ve üstü sekiz yüzlü bir piramit şeklinde olan bu türbenin dış görünüşü zevk inceliğinin ve tekrardan sakınan bir titizlikle her yüzündeki süslemeli şekillerinin başkalığı ve âyetlerle süslerinin bir kat daha arttırılması ile güzel

görmek istiyen her gözü tatmine yeter. Onu görmemek demenin bir noksanlık olduğunu söylersem mübalâğa etmiş olmam.

3 — Sahabiye Medresesi :

1276 da Gıyasettin Keyhusrev III zamanında Sahip Ali tarafından yaptırılan Sahabiye Medresesi eski devrin yüksek okul ödevini görmüş, bugün armalı ve güzel süslenmiş kapısıyla Türk yazıtları müzesi haline konmuştur.

Kapının soluna düşen aynı adaki çeşmede medreseyle birlikte yapılmış üstünde yazıtı bulunan bir çeşmedir.

4 — Çifteler yahut Gıyasiye ve Şifaiye Medreseleri :

1205 tarihinde Gıyasettin Keyhusrev I zamanında kızkardeşi Nesibe Gevher tarafından bir tarafı tıp medresesi ve bir tarafı da hastahane olarak yaptırılan iki bina yan yana durduğundan bunlara çifteler de denmektedir. Çok harap olan medrese kapısı tamir ettirilerek muhakkak bir çöküntüden kurtarılmıştır. İstela kitlelerle kubbeleşen kapı kenarları çok güzel işlemlerle ve diğer hiç bir Selçuk eserinde görülmeyen iri madalyonlarla süslenen bu kapı dışında medresenin iç tarafları pek harap bir durumdadır.

5 — Ulucami :

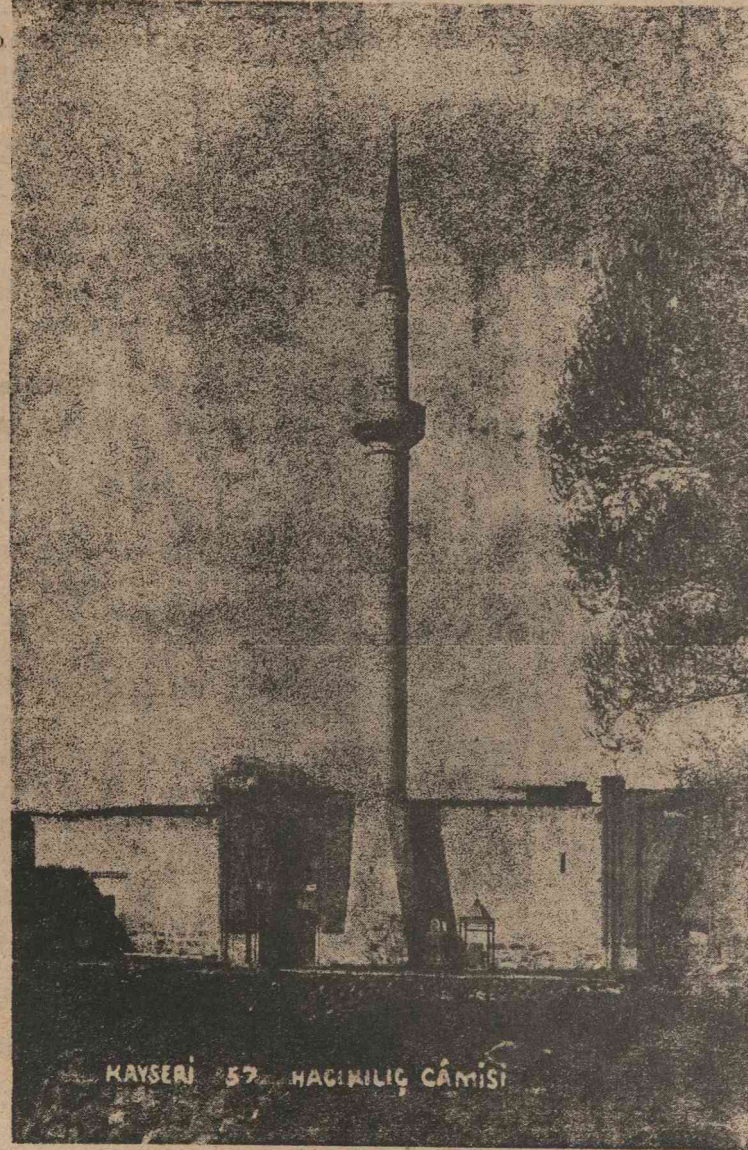
Danışmentlilerden Melik Mehmet Gazi'nin yaptırdığı bu caminin ilk yapılışına ait bir yazıt yoksa da sonradan 1205 tarihinde yine Danışment neslinden gelen Melik Nizamettin Yağıbasan'ın oğlu Muzaferrettin Mahmut tarafından tamir ettirildiğine dair bir yazıt mevcuttur. 42 direğe dayanan bu

camiiye Ulu cami dendiği gibi Sultan camii de derler.

6 — Hacı Kılıç Cami ve Medresesi :

İzzettin Keykâvus II zamanında ve 1250 tarihinde Necmettin Ebül-kasım Tusî adında ve mezarı Tokat'da bulunan bir Selçuk devlet adamı tarafından yaptırılmıştır. Sonradan ilâve edilen zarif bir minare ile cami daha yeni kalabilmişse de medresenin haraplığı pek fazladır.

Herbirinin özelliklerini canlandıramıyacağımız bu yazı için deki Selçuk eserlerinin geri kalanlarından müminlerinin adları ile yapılmış tarihlerini gösterir bir cetvel koymakla yetinirken bu kıymetli ecdat eserlerinin korunmasında her vatandaşın hassaslıkla ödevli olduğunu bir defa daha hatırlıyacıklarını ümit ederim.

Hacı Kılıç Camisinin görünüşü

Anadolu Selçuk Hükümdarlarının hükümdarlıklarını gösterir cetvel

Süleyman I	1064-1086
Kılıçaslan I	1086-1107

Mesut I	1107-1156
Kılıçaslan II	1156-1192
Süleyman II	1193-1204
Kılıçaslan III	1204-1205
Gıyasettin Keyhusrev I	1205-1211
İzzettin Keykâvus I	1211-1219

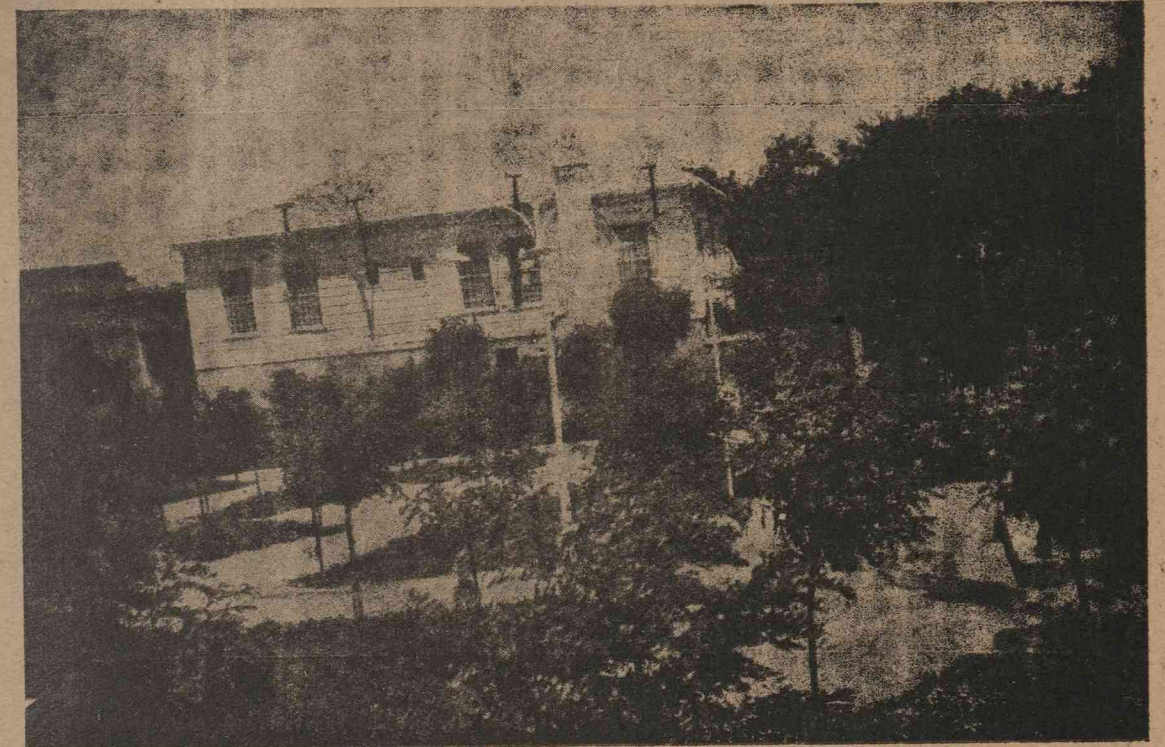
Alâettin Keykubat I	1219-1234
Gıyasettin Keyhusrev II	1234-1246
İzzettin Keykâvus II	1246-1256
Kılıçaslan IV	1256-1265

Gıyasettin Keykusrev III	1265-1282
Mesut II	1282-1297

Mesut II (İkinci defa)	1301-1305
Alâettin Keykubat	1297-1301

Kayseri, Selçuk eserlerinden bazılarının ad ve yapılmış tarihleri

Alacamescit kümbedi	1210
Dönerkümbet	XIII. yüzyıl
Emir Ali Türbesi	1350
Sırçalıkümbet	1300
Köşk medresesi	XIII. yüzyıl
Erdoğan Türbesi	1348
Ali Cafer Kümbedi	1300
Emir Şahap Türbesi	XIII. yüzyıl
Ertana Türbesi	XIV. yüzyıl
Melikgazi Medresesi	1187
Gülük Camii	1210
Lale Camii, Kümbedi	1300
Emirsultan Kümbedi	1346

Kayserinin bugünkü halinden bir görünüş

Gelişigüzel Düşünceler

III

Cemil Sena ONGUN
Samsun Lisesi Felsefe Öğ.

XXXVII

Mes'ut adam, yarın veya birgün saadete nail olabileceğine inanan adamdır.

XXXVIII

En gerçek ahlak, bir kaideye bağlanabilmekte değil, başkalarını da arkasından sürüklüyeabilen bir kaideyi keşfedebilmekte saklıdır.

XXXIX

Kanun, mahkeme ve polis... faziletin ne bekçisi ve ne de yaptırımıdır. Belki şerrin varlığını gösteren şahitlerdir.

XL

Zavallı hayvanlarda, insanlardakilerden çok üstün bir ahlakın varlığını görüp durduğumuz halde insanları alçaltmak için kullandığımız sembollerin başında onların adları gelir.

XLI

Arıyı seviyorum; çünkü bal yapıyor. Fakat balını çalanları sokmadığı için ona kızıyorum. Ne yazık ki, daima kendimize ait olan şeyleri vereceğiz; ve bunun karşılığı bir teşekkür bile olmayacaktır.

XLII

İnsan eline verilen silahların en tehlikelisi hürriyettir.

XLIII

Her büyük adamdan büyük söz ve hareket çıkmadığı gibi, her büyük söz söylüyen ve büyük hareketler yapabilenler de mutlaka büyük adam değildir. Fakat insanlar, daima bunun aksini zannederler.

XLIV

Değeri yokmuş gibi görünen bir fikrin, bir gün büyük bir önem kazandığı görülür; anlaşılıyor ki fikirlere büyüklük veren, zaman ve felâketlerdir.

XLV

Dalkavukluk, uşaklığın panzehiridir.

XLVI

İnsanı kötülükten koruyan korku değil cesarettir; zira iyi olmak için kötü olmaktan daha çok kahramanlık lazımdır.

XLVII

Her çeşit iyiliğin olduğu kadar da kötülüğün kaynağı acıdır.

XLVIII

Ne yazık ki insanların ömrü, işlemekten ziyade tasarlanmakla geçer.

XLIX

Ümit, açları doyuran ve tokları acıktıran bir besindir.

L

Bazı inzivalar vardır ki, bir faniye ölümsüzlük kanadı takar; kozasından kelebek olarak çıkan ipek böceklerinin güzelliğine dikkat ettiniz mi?

LI

Bu hayatta elimize geçen şeylerin çoğu umduğumuzdan ziyade aradığımız şeylerdir. Halbuki bizi mes'ut eden bulduğumuz değil, umduğumuz şeylerdir.

LII

Başkalarından kendimiz için istediğimiz veya beklediğimiz şeyleri, kendi kendimizden istemek veya beklemek yığıtlığında bulunabilseydik dünya bir cennet olurdu.

LIII

Başımıza gelen bazı kötülükler vardır ki, ömrümüzün sonuna kadar bunların bize yaptığı iyilikler sayesinde mes'ut oluruz.

LIV

Başkalarına karşı duyduğumuz saygı veya kinin derecesi, kendimize verdiğimiz değerle eşittir.

LV

Ölmek, sağlığında bir işe yaramamış olan bedeni, daha işe yarar bir hale getirmektir.

KVI

Çok düşünen adam az söyleyen değil, çok dinleyen adamdır.

LVII

Hayat, konakta at değiştiren bir arabadır. Hazin olan atların dinlenmiş olması değil, arabanın eskimesidir.

LVIII

Bazan pek adi küçüklükleri kabul etmeden büyüklük kazanılmaz; bazı büyüklerde gördüğümüz ruh sefaletini bu mantıkla ölçünüz.

LIX

En gerçek ihtiyarlık, en gerçek ölüm gibi, zihnin mazi bataklığına saplanmas ile başlar.

LX

Her insan biraz peygamberdir; asıl hüner bunu ilân edebilmektir.

LXI

Gelecek hakkında merak duymayan kim vardır? Bütün kehanet ve tahminlerimizin karanlığı içinde parlayan, kendi istek ve ümitlerimizin ateş böcekleridir.

LXII

Çok defa riya, kinin; dua kıskançlıkların maskesidir.

LXIII

İnsanın en büyük hüneri, bir ahlaksızlığı yaparken de kendisini haklı zannetmesidir.

LXIV

Fazilet kaynağından çıkan iki ırmak biliyorum: fakirlik ve ızdırıp.

LXV

Her zaman başkalarının acizlik ve fenalıklarını keşf ve ilân etmeye çalışmayınız. Bu gevezelikte parlayacak olan kendi sefaletinizin yarınlardır.

Kayseri Ağzı Kelimeler Üzerinde Araştırmalar

X

Kâzım ÖZYEDEKÇİ
Erkek Sanat Enstitüsü Türkçe Öğ.

[Geçen sayıdan devam]

H

1 - Haf
(Haft)	: Birşey yıkama-
ğa mahsus taş
yalak	15 - Hedik	: Suda kaynamış
buğday
2 - Hâl (1)	: Yaldız, gayet in-
ce yaldız sâfi-
hası	16 - Heftiklemek	: Kararsızlık için
de bulunmak,
ne yapacağını
şaşırmak
3 - Hâniya	: Hani, nerde	17 - Heğ	: Üzüm taşımağa
mahsus büyük
küfe
4 - Hangirdamak	: Mânasız yere
mütemadiyen
gülmek	18 - Hekir	: Eritilen sade
yağının dipte
kalan tortusu
5 - Hamursuz	: Yağlı çörek	19 - Helik	: Duvar yapmı-
ya yarıyan taş-
ların arasına
sokuşturulan
ufak taş
6 - Hapan	: Birleştirilen i-
ki avcun aldığı
miktar,	20 - Helke	: Büyük kova
7 - Haptutan	: İshali kesmek
için yaprağı
kaynatılarak i-
çilen bir ot.	21 - Hereni	: Küçük kazan
9 - Harhıt	: Çok eskimiş,
yıkılmaya, da-
ğılmıya yüz
tutmuş	22 - Herk	: Tarlayı sürüp
dinlenmiye ba-
akma, nadas
10 - Haşat	: Ele alınacak
tarafı kalma-
mış	23 - Hecirget	: Üzerine tence-
re koymaya
yarıyan ocak
ve tandırda
kullanılan de-
mir çubuk
11 - Havkırmak	: Elleri hohlıya-
rak ısıtmaya
çalışmak	24 - Heye	: Evet
12 - Havut	: (Kavut'tan ga-
lat) Bulgur ya-
pılırken değir-
menin altında
hasul olan un	25 - Hezen	: Çok uzun ve
kalın direk
13 - Haybatçı	: Yaygaracı	26 - Hicıp	: Tırnakların et-
rafındaki kal-
kık deri uçları
14 - Hazın	: Kışlık yiyecek		

(1) Hâl - Lûgat : Vâcutta, yânde olan si-
yah benek, ben

27 - Hıra	: Boyu kalkma-
mış, büyüme-
miş kimse	3 - İdare	: Teneke gaz çı-
rası
28 - Hındırhıt	: Orta karar,
ne iyi ne
kötü durumu
ifade eder.	4 - İğdemir	: İğ gibi uzun
taş delmeğe
mahsus demir
keski
29 - Hirtışmış	: Buruşmuş, bü-
zülüş, tam
pişmemiş	5 - İgnedenlik	: İğne koymağa
mahsus uzun
mahfaza, iğne-
dan
30 - Hırışma	: Eşegin inat e-
derek gitme-
memesi	6 - İlenmek	: İncelmek
31 - Hisset	: Hasut cimri,
hasis	7 - İlikme	: Suyun toplan-
ması
32 - Hışır (2)	: İri kum,	8 - İllik	: Söhür
33 - Hollemek
(Horlemek)	: Bağırarak üs-
tüne doğru sal-
dırmak	9 - İngi	: Boğaz şişmesi,
gribimsi hal,
34 - Hombul-düdük	: Obur, çok yi-
yen	10 - İnenik	: Husyeleri bu-
rulmuş koyun
35 - Hommu	: Umacı	11 - İrişlik	: Sucuk
36 - Homukmak	: Atın hırslanma-
sı, darılıp küs-
mek	12 - İşlik	: Halı ve pastır-
ma imalâthane;
37 - Honç	: Kalça kemiği	13 - İvitlemek	: Övüt vermek;
söz yerleştir-
mek
38 - Horanlama	: U y d u r m a,
martaval, ma-
sal aslı esası
olmayan hikâye	14 - İzirap	: Cerahat
39 - Horanta	: Ev halkı, aile
efradı		
40 - Horata	: Şaka	1 - İralanmak	: S a l l a n m a k,
paytak yürü-
yüş
41 - Hoşamacı	: İyi görünmek
için başkasını
aslı yok yere
öven, dalkavuk	2 - İğrip	: Yalan
42 - Hot	: Kalça kemiği	3 - İğripli	: Yalancı
43 - Hozan	: Bakımsız bağ
veya tarla	4 - İhincik
(İhin)	: Yakın bir yeri
çene ile işaret,
şurası
		5 - İlman	: Hafif sıcak
		6 - İlingaç	: Salıncak
		7 - İliştirmek	: Sucak suya so-
ğuk su katmak
		8 - İmizganmak	: Ummak, tered-
düt etmek
		9 - İpılak	: Parlak
		10 - İrasada	: Benlenmiş kar-
puz

(2) Hışır - Lûgat : Olmamış karpuz

Kayseri Verem

Dispanseri Dolayısıyla

Etem SEÇKİN
Memleket Hastanesi Nisaiye Uzmanı

Bu hastalık, kişilerin sağlığını bozan sosyal bir derttir. Yurdumuzun ayıksız kalabalık illerinde görülür. Günlük gazetelerin aralıklı yayınları arasında göze çarpan hastalıkların önemli bir bölümünü teşkil ettiğini görürüz. Bilirsiniz ki hastalıkları mikroplar doğurur. Bu korkunç ve gözle görülmeyen hayvancıklar fakir, zengin tanımaz, yakaladıklarını mezara götürürler, pencerelerinden kurtulanların ömrü yıllarca acı ile geçer. Ne yazık ki; bu sosyal hastalıktan ülkelerini tamamen kurtarmış hiç bir memleket yoktur. Harpten evvel Fransasa yılda yedi yüz bin Almanyada yüz bin, İngilterede daha yüksek bir toplam bu kan içici mikrobusun zehirleriyle inlemekte idi. Her sosyal dertte olduğu gibi verem hastalığında da ulusun sağlık terbiyesi ve kişilerin bilgisi yapılan faaliyetlerin temelini teşkil eder. Yere tükürmenin ve sümürmenin sokak aralarına, caddelelere işemenin ayıp ve zararlı olduğunu takdir edemiyen milletlerin ömürleri kısalıp sayıları azalır. Veremin, erişkin gençlerde, küçük çocuklarda genç kızlarda yaptığı yıkımı çok acıklıdır. Bu mikrop aile yuvalarına sinsi sinsi girip yavaş yavaş etrafa bulaşır. Grip hastalığı gibi ulusu yataklara sermez, habasetini gizlice yapar, yıkar, yakar. Bu sosyal hastalıkla tıp âlimleri on altıncı yüz

yıldan beri ilgilidirler; araştırmalarını ileri götüren profesör (Lâenk) hastalığın taksimini meydana koymuş ve 1865 tarihinde de profesör (Vilmin) kışla, pansiyon, cami, kilise gibi kalabalık yerlerin büyük tesiri bulunduğunu söylemiştir. Köy ve bucaklardan ziyade illerde görülüp yayılması bu bilginlerin yazılarını kavileştirmiştir. Verem mikrobunu 1882 tarihinde profesör (Koh) tarafından keşfedilmiştir. Küçük deynek, çomak, bazen de eğri, ekseriyetle düz olarak görünüşleri vardır Bu zararlı mikrop, veremli insanların balgamlarında bulunurki bu kişiler cemiyet için bir sirayet kaynağıdır. Veremli insanların eşya, çamaşırları mikrobun yayılmasına, hastalığın çoğalmasına sebep olur. Bu sosyal marazla hekimlik âlemi yıllarca uğraşıp yaptıkları deneyle hakiki veremlinin birinci devrinde bir günde balgamla çıkardığı mikrobun milyona balığ olduğunu, ikinci devrinde yedi bin altı yüz doksan dört; üçüncü devrinde 1958 adet mikrop attığını hesapla, bir veremlinin yedi milyon basili çevresine saçtığını tespit etmiştir. Bu mikrop veremlilerin muhitinde ve hususile balgamlarında bulunur. Sabit ve dikey gelen bir güneşin ışığı ancak üç günden başlıyarak, bu mikrobun canlılığını azaltmakta ve on sekiz günde

tamamen öldürmektedir. Islak yerlerde altı haftaya kadar bu mikrobun dirimlerini muhafaza ettikleri görülmüştür. Verem mikrobunu taşıyan balgam, yaş, kuru olduğuna göre değişir. Kuru balgam zerati, organlarımıza toz-toprak aracile daha çabuk girebilirler. O halde evlerimizi süpürmeyip silmek daha muvafıktır. Milyonlarca mikroplar bu toz-topraklara karışır, teneffüs yollarile kırmızı ciğerlerimize girer ve bulunduğu yeri kemirirler. Bu bilgimize göre temizliğe dikkat ve tozsuz-topraksız rutubetli yerlerden uzaklaşmak lazım gelir. Verem, şiddetli az şiddetli ve yıldırım şekilleri gösterip vücudun sağlam ve dayanıklı oluşuna ve alınan mikrobun sayısına göre şiddetini değiştirir. Ağızda ve tükürükte (basil dö koh) denilen marazın âmili, çok az bulunur. Bu şekilde siraset çok azdır. Çatal, kadeh ve kaşıkları sıcak su ile kaynatmak ve yıkamak kâfidir. Çocuklarımız da hususile bardak çatal, kaşık gibi özel araçlarla yemek yedirmege alıştırsak tehlikelerden uzak kalmış olunur. Sindirme yolu ile de insanlara verem geçer. Veremli bir adamın balgamına elini sürerek ağzına götürülenler, veremli hayvanların etini yiyip sütünü içenler, bu hastalığa tutulurlar. Bundan başka sürel temasın büyük tesiri vardır. Veremli ailelerin çocukları vereme müsait olmaları sıkı temastan ileri gelmektedir. Hapishaneler, okullar kalabalık mahaller, güneş görmeyen köşeler, hayata uygunsuz yerlerdir. O halde evlerimizin pencereleri, güneş tamamen girebilecek büyüklükte yapılmalıdır. Güneş girmiyen yere hekim girer tabiri gerçekten çok doğru söylenmiştir. Sosyal dertleri önlemek

için esaslı sağlık yasalarımız vardırki tıbbi ve hukuki bakımdan hepimizin bilmesi lâhımdır. Bilmek ve öğrenmemek kanunen bir suçtur. Bu hastalık çocuklarda daha ziyade tahribat yapar. Bunların organları mukavemetsiz, zehirlerle karşı duracak durumda olmadığından ötürü çabuk tutulurlar. Verem ekseriyetle çocuklukta alınıyorsa gençlikte meydana çıkıp yataklara seriyor. O halde körpe çocuklara dikkat lâzımdır.

Verem hastalığının başlıca beldekleri: Öksürük, kan, tükürme, kan kusmak, beden ağırlığından kaybetmek, ikindi üzeri ateş gelmek, çarpıntı gibi şeyler olup, bu tabloları gösteren herkes tabibe baş vurmali, sağlık kurumlarına koşup fensel ilerlemelerden faydalanmalıdır. Bu günkü teşhis araçlarından olan röntgen ve laboratuvar muayeneleri tababetin esasını teşkil ediyor. Basit görülen bir mide hastalığı bu fiziki araçlar kanser olduğu anlaşılıyor. Verem, çok sarıdır. O halde her veremliye bir tükürük hokkası vermekle beraber mendil, çamaşır, havlusile eşyalarını ayırmak yere tükürmenin fenalıklarını halka öğretmek lâzımdır. Memleketimizde kötü bir âdet var. Süpürge ile evlerimizi mağazalarımızı temizliyoruz. Fensel temizlik ancak su ve ıslak bezlerle olur. Veremli odalara formol buharı sevek etmek ve güneşlendirmek için pencereleri açık bulundurmali, eşyaları karbonatlı su ile yarım saat kaynatmalı. Veremlinin eşyasını sodalı su ile ıslatıp güneşte on saat kadar kurutmağa terk etmelidir. Kilim, keçe ve sair eşyayı süblümeli su ile yıkayıp silmeli ve yine uzun müddet güneşte bırakmalıdır. Veremlileri evlerde ve

köylerde bırakmak doğru değildir. Bunları mahalli zenginlerimizin, yardımlarıyla yaptırılacak sağlık kurumlarına sevk edersek sağlamların dirimlerini kurtarmış ve aynı zamanda devletin yükünü de hafifletmiş oluruz. Bu hususta yurttaşların hissesine isabet edecek küçük maddi bir fedakârlığı herkes tabii görürse büyük işler başarılacağına emin olabiliriz. Arzu edilen tecrit haneler dispanser ve sanatoryomlar kurabiliriz. Bir şehre yatılı meccani okul, doğum evi ne kadara lazımsa bu gibi sosyal hastalıklar için, velev küçük dahi olsa, tecrit ve bakım evleri lazımdır. Yirmi yıl tahsil gören ve bu uğurda binlerce lira sarf edilen bir gencin veremden ölmesi çok acıdır. İşte bu duyguyla düşünüp büyük bir fedakârlıkla çalışan yurttaşımız Eczacı Hazım Gönem'in gayret ve hizmetlerini şükranla yad edebiliriz. Hamiyetli, Nuh Naci Yazgan'ın içten doğan para yardımı ve arkadaşlarının himmetile hükümete bar olmaksızın verem dispanseri ve hastanesi yaptırucaıklarını duymakla sevinç içindeyiz. Bu hayır sahiplerini ne kadar övsek yerindedir. El birliğiyle kurulacak bu kurum hakkında verilecek söylevler, kurulacak sağlık müzeleri, sinema, tiyatro gibi gösteriler bu faaliyetin temelini dolduracaktır. Bilirizki mide hastalıkları romatizma, zatür-

rie evlerde tedavisi mümkündür. Muhitine zararları yoktur. Verem böyle değildir. Tedavisi güç ve uzun olmakla beraber çevresine saçtığı mikropların fenalığı pek çoktur

Verem, kadınlarımızın dirimlerinde daha ziyade yıkım yapıyor. Özlükle gebeler tetkike sayandır. Eskiden gebelik veremi durdurur, doğumdan sonra şiddetlenir diye bir inanma vardı. Bir bölüm fen adamları da ilk aylarda verem durur son aylarda ziyadeleşir derlerdi. Bu hususta pek çok nazariyeler çarpışmış, sonuç olarak hakikat meydana konmuştur. Evet doğum esnasında şedit hareketler eğerlere kanın hücumunu kolaylaştırır, kan kusmaları göz önünde bulundurulursa her gebe bu yönden tetkik edilmeye layıktır. Veremli annelerin çocukları doğmada zayıf ve cılız oluyor. Vereme istidatları çoğalıyor. Veremli kadınların evlenmeleri de önemli bir meseledir. Vereme müsait, fakat şifayap olmuş genç kızlarımızı evlendirebiliriz. Yalnız sarıh olarak veremli olanlar, bunlarda laboratuvar ve fiziki araştırmalarla müsbet olanlar men edilir. Bu gibilerin doğum yapmalarıda bir meseledir. Bu günkü hekimlik bilgimizle bunlara cevap vermek imkân dahilindedir. Temenni olunurki verem dispanseri ve hastanesi bir an evvel elbirliğiyle yapılabilin.

Kayseride Çıkmış Olan Gazete ve Dergiler Hakkında

VI

Ali Rıza ÖNDER
Pertek C. Savcısı

Kayseri Lise Mecmuası (dergi) Kayseri Lisesinin öğretmen ve öğrencileri tarafından çıkarılmış olan bu derginin ilk sayısı 20 Aralık 1932 tarihli'dir. Fiyatı 10 kuruştur. Yeni Matbaada basılmıştır. Kapak üzerinde "Her ayda bir neşrolunur edebî ve ilmi mecmua", ibaresi vardır. Sahibi, Tabiiye Öğretmeni Salih, neşriyat müdürü Türkçe öğretmeni İ. Ertuğruldur.

İlk beş sayısını bulup inceleyebildim. Zaten beş altı sayıdan fazla çıkmadığı anlaşılıyor. İlk sayıda Yunus Kâzım'ın bir müsahabesi ile Kayseri'ye ait Mükremin imzalı bir yazı dikkati çekmektedir. Bu son yazıda, Musa oğlu Şeyh Hamid'in,

Akçakaya Köyünden olduğu, Erdebili'den icazet aldığı, köyde çoban iken inekle konuştuğu, bir Kayseri düğününde başka kerametler de gösterdiği, Bursaya gittiği zaman fırıncılık ettiği, Somuncu lakabını aldığı, sonra Aksaray'a gelerek orada öldüğü; Hacı bayram'ı Veli'nin mürşidi olduğu, hikâye edilmektedir.

30 Ocak 1933 tarihli ikinci sayısında, gene "Kayseri şehri başlıklı, V-B den Fahri", imzalı başka bir yazı ile Abdullah Cevdet'in ölümüne münasebetile yazılan diğer bir yazı, kayde değer.

(Devamı sayfa 24 de)

Halk evleri Hakkında Görüşler ve Düşünceler

Raşit BENER

(Baş tarafı S. 2 de)
mak gerektir. Bu itibarla iyi niyetle, temiz bir görüşle bu nokta etrafında biraz durmak faydalı olur sanırım.

Bir şeyin güzel ve iyi olup olmadığını bilmek ve bu yolda yorumlarda bulunabilmek için sağda solda olup biten söylenti ve dedikoduları duymak ve görmek lazımdır.

Bence bu yolda yapılan yorumlar ne olursa olsun meydana bir eser vardır. Bu eserin kolları ve programlar da gösteriyor ki hedef ulusun yüceltilmesidir.

Bir kanun çok iyi ve bir teşekkül çok özlü esasları ihtiva edebilir. Fakat bu kâfi değildir. Asıl iş tatbikattadır. Yerinde işlenme-

yen prensipler her zaman için faydalı olmaktan çıkar.

Bu itibarla dikkat edilirse yer yer bu müesseselerin verimleri farklı görülür. Öyle yerler varki halkevi ateşin bir durum gösteriyor. Bazı yerlerde de sönük bir hal arz ediyor. Bence bunun tek sebebini şahıs bakımından elementlerin karakteristik durumlarında aramak gerektir. Yani şahısla kaim bir hareket ve ya durgunluk. O halde genel olarak yurdun bütün halkevlerini aynı derecede verimli kılmak için ne yapmalı? Bence bu sorunun cevabı, işin zamanla hâl olunabileceği noktasında toplanır. Çünkü zaman, en mükemmel bir mürebbidir!

ÂŞIK HÜSEYİN'İN BİR DEYİŞİ

Ziya GÜREL
Millî Eğitim Müdürü

Aşağıda okuyacağınız deyiş özel kitaplığımızdaki bir mecmuadan (cönk) alınmıştır. Mecmua, Çorum köylerinden birinde elde edilmiştir. Çeşitli deyişlerin çeşitli kalemler tarafından yazılmış olduğu görülen bu mecmuanın gelişi güzel yerlerine atılmış olan tarihlerden mecmuanın en az yüz elli yıllık olduğu kestirilmektedir. Bu takdirde deyişin 150 yıl veya daha öncesine ait olduğu belli olur. "Hüseyin" adlı bir çok "âşık" vardır. Bu deyişin bunlardan hangisinin olduğu üzerinde incelemelerimizi henüz tamamlamış olmadığımız gibi kitaplarımız ve notlarımız bu gün yanımızda bulunmadığından,

daha aydınlatıcı bilgi verememekten üzülmekteyiz.

Deyişin kendisi, zamanı ve söyleyeni hakkında bilgimizin eksikliğine rağmen okuyucuların "Şiir" ihtiyacını cevaplayacak niteliktedir. Veciz bir ifade ve orijinal hayalleriyle dikkat ve ilgi çekeceğini umduğumuz, zümre halk edebiyatı mahsullerinden olan bu deyişin, bu alanda uğraşmamış okuyucular tarafından anlaşılmasını kolaylaştırır sanısıyla, bazı kısımlarını, - kendi anlayışımıza göre ve herkesin kendi anlayış duyusunu bozmayacak derecede - açıklamayı ve bazı kelimelerin karşılığını göstermeği uygun bulduk,

- DEYİŞ -

*Çok şükür olsan hûdaya
İhsan etmiş men gedaya
Vardım dostum kapusuna
Şöyle durdum tapusuna
Gezerdim kendi tavşına
Ecel düşmüştür peşime
İnsan azdı devir döner
Yüreğimde bir od yanar
Hüseyin'im yare düştü
Benim dostum evvel göçtü*

SÖZLÜK :

Deyiş = Alevî halk edebiyatında genel olarak "Şiir" anlamındadır.
Hûda = Tanrı
Men = Ben
Geda = Dilenci "benliğini, nefisini öldürmüş kimse"
Tavış = Mişvar, hareket. (Tavşan = Tavışkan)
Sınar = Kırılır, yaranılır
Od = Ateş
Sine = Göğüs
Köz = Alevsiz ateş.

*Dostu gören gözlerim var (1)
Halk içinde sözlerim var (2)
Nur saçılmış yapusuna
Eşiğinde yüzlerim var (3)
Çok haller geldi başıma
İzim sürüp izlerim var. (4)
Kötü sözden gönül sınar
Sinem dolu közlerim var
Yar eliyle yarem deşti
Gözler yolu gözlerim var.*

(1) "Dosta görmek,, = hakkı, gerçeği, doğru yolu "mürşit,,i görmek.

(2) "Halk içinde sözlerim var,, = Şairlik ününü, şiirlerinin halk tarafından sevilip söylendiğini ifade ediyor.

(3) "Tavış,, = "tapış, prestij,,
"Eşiğinde yüzlerim var,, = müteaddit defalar sürdüğü eşikte yüzünün bir çok izleri kaldığı...

(4) "İzim sürüp izlerim var = İzimi takip ederek izleyenlerim var,, eski tâbirle "işlerini takip edenler,,. Peşine dâşen eceli, kendi izinde yürüyenler, ardı sıra gelenler gibi görüyor.

Sıtma Hastalıklarına Kısaca Bir Bakış

Dr. Tefik H. SUNAÇ
Kayseri Sıtma Savaş Bölge Başkanı

Yurdumuzun genel hastalıklardan birisi de sıtma hastalığıdır. Sıtma adı, önceleri çok yanlış olarak kullanılıyordu. Her hastalığa sıtma deniyor ve sıtma hastalığı başka hastalıklarla karıştırılıyordu. Sıtma hastalığı bir belirti değil, başlı başına insanlara belâ olan bir hastalıktır.

Sıtma hastalığının uluslar arasında adı; Malarya "Malaria", dir. Malarya adı İtalyanca fena anlamına olan; "Mal, ile hava anlamına olan, Arya "Aria", kelimelerinden alınmıştır. Fena hava mânasına olan (malarya) kelimesi de uluslar arası sıtma hastalığının en çok tanınan adı olmuştur.

Sıtmanın çoklukla havası fena olan yerlerde görünmeleri önceleri bu hastalığa malarya adı verilmesine sebep olmuştur denilebilir.

Sıtma hastalığı nedir? Sıtma, kanın bir hastalığıdır. Sıtmaya tutulananların kanları bozulur, bu suretle sıtma hastalığı insanı kansız ve cansız yapar. Sıtmalıların nöbetleri günde; veya iki üç günde gelerek bir kaç saat sürse bile hastalıkları zamanlarında husule gelen zehirlerle vücutları zehirler. Sıtma hastalığı insanı tenbel uyusuk bir hale getirir.

Sıtmayı süren hastaların yavaş, yavaş kanları bozulur, renkleri solar, zayıf ve sıska bir hale gelirler; kansız, cansız ve dermansız olurlar. Bu suretle hasıl olan erksizliklerin sürmesi insa-

nı hiç bir iş görmeyecek iyi olmayacak bir duruma, yani canlı cenaze haline getirir.

İşleri güçleri ve ödevleri, tarlaları, bahçeleriyle uğraşanlar ve uğraşmaktan zevk duymakta olan sağlam, gürbüz insanlar, sıtma hastalığı nöbetlerinin sürmeleriyle tenbel olurlar ve çalışmayacak bir duruma gelirler. Sıtmalı olanların işleri güçleri kalır. Sıtmayı sürdükçe kanı zehirlenir, Kanında zehirler çoğaldıkça içte bulunan ve güzel bir makina halinde çalışan organları bozularak çalışmayacak bir duruma gelirler. İnsanın içinde bulunan ve hergün çalışan organların çalışmaları bozuldukça vücut, insan müteessir olur, sararır solar. Bu suretle sıtma hastalığı insanı zehirledikçe vücut makinasını bozar; gürbüz ve kuvvetli insanlar önceleri kendilerine sonra ailelerine, dolayısıyla memleketine faydasız, hattâ zararlı bir duruma gelirler. Her sıtma nöbetinden sonra insan biraz daha bozulur. Kanı ve vücudu biraz daha erir. Sıtmalıları kendilerini tedavi etmezlerse, veya ettirmezlerse ölüme doğru giderler.

Etli, kanlı, sağlam ve vücutları iyi teşekkül etmiş insanlar sıtma nöbetlerinin devamı ile kemik yığını haline gelebilirler.

Sıtma hastalığı yalnız kanı değil, kan yapan yerleri; yemeklerimizi midemizde, bağırsaklarımızda eriten, sindirim sularını

yapan organları da bozar. Bu organlar çalışmadıkça insan yediklerini sindirim yollarında eritemez ve gereken besin cevherlerini vücut kendisine maledemez. Yani yemekler yendiği halde vücudün dokularına girecek hale gelmezler.

İşte, bir yönden zehirlenerek harap olan kan, organları ve vücudü bozar; diğer yönden de besinsiz kalır. İnsan yediklerini eriterek sindirmeyince hergün vücutta gereken gıdaları almamış gibi olarak yediği yemeklerden faydalanamaz olur. Bu suretle sıtma hastalığı zehirlenen insanlarda iştahsızlık veya yediğini eritememek hastalığı belirir.

Sıtma, insana yalnız söylendiği kadar zarar vermekle kalmıyarak vücudumuzda zehirledikleri organların derecelerine göre hastalıklar husule getirir.

Sıtma, insanı unutkan, tembel, safralı, miskin, sabırsız, alıngan, sinirli, akılsız ve deli yapabilir. Sıtma, insanda bu söylediğimiz hastalık belirtilerini husule getirerek sağlam bir surette çalışması gereken organlarımızın iyi çalışmadıklarını ve bozulduklarını gösterir. Sıtma hastalığının etkileriyle ödevlerini göremiyen organlar pek çok hastalık halleriyle kendilerini gösterebilirler.

Sıtmanın insanlara olan fenalığı söylenmekle bitmez. Hastalığın derecesine ve şiddetine göre, insan çabuk veya yavaş yavaş bozulur erir, harap ve illetli olur.

Sıtma hastalığı nerelerde bulunur? Sıtmanın bulunması ve süreli hastalık halinde bir memle-

ket veya bölge hastalığı olması iki şarta bağlıdır. Sıtma hastalığı, bir yerde sıtmalılı kimselerle sivrisineklerin (anofel) bulunmalarıyla çoğalır.

Sıtma, dünyanın hemen her tarafında bulunan ve insanları mahveden bir hastalıktır. Bu hastalıktan hemen çoklukla, her ulus ıstıraplıdır denilebilir. Yalnız pek tabiidir ki yükselmemiş uluslarda sıtma daha çoktur. İlerlemiş uluslar esaslı şekilde savaşarak sıtma hastalığını yok denilecek bir duruma getirebilmişlerdir. Sıtmalılarla bataklıkları olan ulusların yaşamaları, çoğalmaları ve ilerlemeleri olanaksızdır denebilir.

Avrupada, sıtma hastalığı: Norveç'in güney kısmında, Almanyanın kuzey deniz kıyılarında: Danimarka, Belçika ve Fransanın bütün deniz kıyılarında, İspanyanın bütün deniz kıyılarında, İtalyanın her tarafında Balkan yarımadasında, ve kuzey kısımlarında başka bütün Rusyada sıtma hastalığı vardır.

Büyük Britanya ile Norveç'te Sıtma hastalığı yoktur, denilebilir. Büyük Britanya adasında 1918 de 250 sıtma vak'ası olduğu halde 1924 de 6 vak'aya indirilmiştir. Sıtmalılar İngiltereye dünyanın her tarafından gelirler ise de kesin tedbirlerle çoğalmasını önüne geçilir.

Asyada sıtma hastalığı: Arabistanın deniz kıyılarında, Güney Asyanın her tarafına bütün adalarında, güney ve doğu Asyanın bütün deniz kıyılarında, Korada, Japonyada da sıtma hastalığı vardır.

Afrikada sıtma hastalığı: Afrikanın yalnız Büyük Sahra dediğimiz kum denizinden başka bütün Afrikada sıtmalılıdır.

Avusturalyada sıtma hastalığı: Avusturalyanın kuzey kısımların-

da sıtma hastalığı görülmektedir.

Amerika'da sıtma hastalığı: Amerikanın kuzeyinin buzlu yerlerinden başka bütün Güney Amerikada sıtma hastalığı vardır. Özgülikle Meksika ile güney Amerikada sıtma yerli bir hastalıktır denilebilir.

Türkiyede Sıtma Hastalığı: Vatandaşımızın hemen her tarafında sıtma hastalığı vardır. Yurdumuzda sıtma hastalığına karşı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının kurumu ile savaş yapılmakta ve çok faydalı sonuçlar elde edilmektedir.

Sıtma Savaş heye'ti merkezleri gereğine göre çalışan şubeleriyle çalışmaktadırlar. Sıtma savaş heye'ti her sene yüzbinlerce insanı sıtma hastalığı bakımından muayene ve sıtmalıları tedavi ederler. Sıtma Savaş Teşkilâtı doktor ve sıhhat memurları bir taraftan köylere hattâ harman yerlerine kadar giderek sıtmalıları ararlar ve sıtmalılı olanları tedavi ederler. Diğer yönden de sıtma hastalığının çoğalmasına sebep olan yerleri ortadan kaldırmaya çalışırlar. Sıtma Savaş teşkilâtı son savaşı ile sıtmalıların hayatlarını kurtaran ve onlara hayat ve sağlık veren bir müessese olmuştur. Bu teşkilât çok genişletilerek yurdumuzun sıtmalılı olan hemen her yerinde 1945 de olağanüstü sıtma savaşı ilân edilmiş ve önemli iyi sonuçlar elde edilmiş bulunduğu S. M. S. Yardım Bakanlığının yayınlarında anlaşılmaktadır.

Sıtma, sivrisinekleri (Anofellerin) ve bataklıkları olan yerlerin süreli hastalığı olup üç şekilde kendisini gösterir.

(1) Sporatik bir kaç olay halinde. (2) yerleşik halde (3) Salgın-sal durumda.

Birkaç sıtma olayı görülen yer-

lerde sıtmalıları tedavi edilmezler ve sıtma hastalığına karşı savaş yapılmaz ise sıtma hastalığı yerleşik veya salgınsal şekil alarak o bölge veya alanda zararlarını çoğaltır.

Sıtma, bir memleket, bir bölge veya bir kıt'ada ölüm fırtınası şeklinde sürebilir.

Sıtma köyleri ve şehirleri harap eden bir hastalıktır: Sıtma, bir köyde çoğalırsa oradaki insanları öldürerek zamanla köydeki insanlar ve hayat yerine mezar taşları kalır. Bu suretle sıtma, yalnız çalışmayı durduran bir hastalık değil aynı zamanda köyleri ve şehirleri mahveden bir hastalıktır.

Nüfusunün 400 milyona yakın olduğu dikkat bakımına alınmakta bulunan Hindistanda ortalama her sene yüz binlerce sıtmaya yakalanan görülmekte ve bunlardan pek çokları ölmektedir. Ölüm saçan ve milyonlarca insanı öldürebilen bu hastalıktan dünyanın hemen her tarafında insanlar, sıtma savaş teşkilleleriyle korunmaktadırlar. Öğrencilik dönemlerinde sıtma hastalığının etkisi öğrencilerde yavaş yavaş hastanın hayatını söndürdüğü gibi husule getireceği unutkanlık onun tahsilde muvaffakiyetine engel olabilir.

Sıtmalı bir öğrenci ne kadar çalışırsa çalışsın öğrendiklerini hatırlamada tutamadığı için gece yarısına kadar çalışmış bulunsan bile sabahleyin yatağından kalktığı zaman bütün bildiklerini unutmuş bulunabilir. Sıtma hastalığının zehirleriyle zehirlenen beyinde bellek mi kalır? İşte öğrencilik hayatını durduran sıtma hastalığının en basit ve fena etkisi unutkanlık olabilir.

Sıtma hastalığının tarıma, ticarete olan zararları da aşıkardır. Her halde sıtma hastalığının etkileriyle işlerinden, güçlerinden ve tarlalarından kalan insanların zarar görecekları pek tabiidir. Sıtma has-

talığı her ne şekilde olursa olsun çalışmayı durduran ve ekonomiye zarar veren barışta veya savaşta ulus ve ordunun erkini azaltan bir hastalıktır.

(Sonu var)

Kayseride Çıkmış olan Gazete ve Dergiler Hakkında

Ali Rıza ÖNDER
Pertek C. Savcısı

(Baştarafı S. 19 da)

28 Şubat 1933 tarihli üçüncü sayıda " V - A dan Ali ", imzalı bir yazı ile Kayseri müzesinin tarihçesi anlatılmaktadır.

31 Mart 1933 tarihli dördüncü sayıda ve 30 Nisan - Mayıs 1933 tarihli beşinci sayıda yerli konular bakımından kayde değer bir yazı yektur.

Bu dergiden bahsederken, Kayseri Lisesi öğrencilerinin diğer bazı yayınlarını da unutmamak doğru olur :

1 — 1937 - 38, 1938 - 39, 1939 - 40 ders yıllarının sonlarında, birer ta-

ne yıllık bülten çıkmıştır. Yarı albüm, yarı dergi halindedir. Ciddi tarafları olmakla beraber daha çok mizahidir. Son sınıf öğrencileri tarafından çıkarıldığı için büyük hatıra kıymeti vardır.

2 — 1939 - 40 ders yılında son sınıf öğrencileri tarafından bir de " Çuvaldız ", gazetesi çıkarılmıştır. Şapograflla basılan bu gazete, bir kuruş fiyatla talebe arasında tamamen dağıtılmış ve ilgiyle okunmuştur. Okul idaresine karşı cesarelli tariz ve tenkitlere yer verdiği için uzun müddet devam edememiştir.

Eskilerin diliyle :

Gazel

Aşk, sadece, sevmekte ki hicran-ı tahayyül!
Sevmek, bizi itmâm edecek ruha temayül!...

Bâzan yüreğimden gelerek ah ederim de,
Kalbimde bilmem bu ne metanet, ne tahammül?

Ölmek, yeniden bir daha dönmeksizin ölmek,
Ruhumda bu yarap, ne bu isyan, bu tebeddül?

Avcumda hazân mellemi dökmüş gibi evrâk,
Kalmış, o hazîn hâtıralardan bir avuç kül...

Tek hâtıra kalsın bana ondan sesi, kâfi,
Lâkin gene uslanmadı; yetmez mi tegaffül?

Sevginde ümit yok, neye hâlâ düşünürsün?
Bir başka güzel sev, nola, var sen de biraz güll..

Aldatmak için boş yere söz söyleme zirâ,
Görmez gözü, örtmüş kara sevdâ denilen tül!

Bitsin bu gazel, her elemin bir sonu vardır,
Göstermedesin fahr ile dünyaya tegazzül!

Erhan BENER

Lise son sınıf öğrencilerinden

DAĞA, DAĞCILIĞA DAIR DUYUŞLAR VE GÖRÜŞLER

İnanışın ve candan bağlanışın katkısız ifadesi olmaktan başka hiçbir iddia ve meziyet taşımayan bu yazımia Kayseri gençliğine sesleniyorum.

Muharrem BARUT
Lise Türkçe Öğ

Varsın bilginler bacasını, kurumu arıyadursunlar. (1) Bilinmeyen bir gerçek değil bu. Kış, yaz, kat kat karlar altında yatan, Hacılar nahiyesine bakan böğrü bir koca nehirlik buzla kilitli şu yüce diklik, eski, ama çok eski zamanda; uzak geçmişin karanlık ötelerinde, alev alev

bayrak bayrak tüten bir yanardağmış. Doğrusunu bilmem ama Anadolu bozkırının bu kışı en sert bucağına yurtlanan ilk Kayseri'li, o eski ateşin küllenmiş sıcaklığında kolayca ısınmağı

kurmuş olmalı. Sonraları ne olmuş, nasıl olmuş? orası Tanrı'ya beli. Eski dilde adına arz denilen bu koskoca yuvarlak fırının, odunu kömürü mü tükenmiş ne? Kâkül kâkül dumanları dağılmağa, eteklerine boşanan ateş selleri soğulmağa yüztutmuş. Ben, bazı akşamların Erciyes'in yüksek alnında unuttuğu gün ışınlarının kızılığına; akpak bulutların göklere eren başında rüzgârlanışına dalar da onun bu haliyle geçmiş uyanık günlerinin düşünüyordum inanasım gelir.

26

Dağların ulusu ve Kayserinin gümüş taci
Erciyesin bir görünüşü

Ko, coğrafyacılar alçak yüksek basınçların itişip kakışmasından, ısı farklanmasından; diye dursunlar. Bu çetrefil düşünüş doğrumu yanlış mı? Orası bizim nemize lâzım. Yurdun ortalamında Ulus'umuzun canlı bir gururu gibi kabaran bu muhteşem sarplık, beñce vakıtsız

kocamış, onun saçını başını bizim umur-samazlığımız ağartmıştır. Öyle ya şimdiye kadar ona ne yaptık, ne yapabildik? Yazını Türkmen çobanlarının sürülerine, kişini deli rüzgârlara, ba-

gışlamadık mı? Temmuz, ağustos aylarının şehri çayır çayır kavuruluşunu bir sakal gösterimi ötedeki yazılardan seyreden yerlilerden, bağı, bahçesi olmadığını kuskün, bütün bir yazı tütüm tütüm yalazı baskısı altında, aygın baygın geçiren memurlardan şöyle bir haftalığına Erciyes'in ayna gibi, buz gibi bir su başında çadır kurup konuklamayı akıl edenler, hiç olmazsa günü birlik

(Sonu S. 32 de)

(1) Kraterin yeri henüz iyiden iyiye tesbit edilmiş değildir.

Kaneş (Karahöyük)

Fahri TÜMER
Köycülük Kolu Başkanı

Kayserinin 19 kilometre kuzey doğusunda bulunan Kaneş şehri harabeleri incelemeye değer tarihi bir kaynaktır.

Etilerin, Erciyes çevresinde ilk kurdukları bu şehir harabesini köy gezilerimizde bir kaç defa görmüş bulunuyoruz. Yetkili arkeologların muhtelif yıllarda yaptığı kazı ve incelemeler önemli tarihî bilgiler vermekle kalmamış aynı zamanda Eti tarihini de aydınlatmıştır. Bu harabeler bu gün üç isimle anılmaktadır:

- 1 — Kaneş
- 2 — Kültepe
- 3 — Karahöyük

Kaneş: Asıl adı Kaneştir. 1925 yılında M. Horazyn burada yaptığı kazıda Milattan 2500 yıl evveline ait bulduğu tabletlerden şehrin adının Kaneş olduğu anlaşılmıştır. Kayseri eski mahkeme sicillerinde Kaneş adına rastlandığı gibi Erciyesin, höyüğün bulunduğu ova ya inan boğazlarından birine de Kaneş adı verilmesi ve Türk Tarih Kurumunun çıkardığı birinci kitapta bu adın geçmesi buranın ilk adının Kaneş olduğunu meydana çıkarmıştır.

Karahöyük: Karasu şimdiki yatağını bulmadan bu havalide büyük bir bataklık usule getirmişti. İhtimal ki burada şehir kuranlar, bataklık araziden istifade yollarını düşünmüşler ve savunması daha kolay olan tepede şehirlerini kurmuşlar Karasuyun etrafını çevirdiği tepeye de Karahöyük adını vermişlerdir.

Kül tepe: Kaneş şehri yangın

veyahut volkanik bir hadise ile bugünkü görülen enkaz ve toprakla karışık bir kül yığını haline gelmiştir. Höyüktен ikiyüz metre mesafede bulunan Karaev köylüleri ile civar köylüler buradan tonlarca kül taşıyarak tarlalarında gübre yerine kullanmışlardır.

Kül yığını halinde görülen tepeye de Kül tepe adı verilmiştir.

Bu höyüğün ne olduğunu bize bildiren kendi bağrında sakladığı eserlerdir. Höyükte ilk kazıyı 1893-94 yıllarında M. Chantre yapmıştır. Bu kazıda höyüğün güney yönünde küller içinde sayısız çanak çömlek kömür haline gelmiş kerestelere rastlanmıştır. Yine bu kazıda bir çok ev eşyaları depolarına tesadüf edilmiştir. Bunlar yangının tesiriyle küllerle karışarak şekilsiz kütleler haline gelmiştir. M. Chantre burada bulduğu eşyaları şu gruplarda topluyor:

1 — Kaplar, silâhlar, taştan bronzdan avadanlık, zeynet eşyaları.

2 — Sırı, pişmiş topraktan yapılmış eşyalar (geyik, at, öküz, insan heykelleri.)

3 — Yazılar

İkinci kazı 1906 da winekler tarafından yapılmıştır.

1918 Yılında höyüğün doğu tarafındaki bir tarlada köstebeğin çıkardığı bir tablet görülmüş burası kazıldığı zaman yüzlerce tablet meydana çıkmış yetkili bir mütehassısın eline geçmeden öteye beriye dağılmıştır.

Üçüncü kazı: 1925 de M. Hrozyn

tarafından yapılmıştır. Höyüğün doğusunda (köyüeri) denilen mevkide tuğladan yapılmış küçük odalarda yüzlerce küçük kaplar içinde onar yirmişer ve ötede be-ride küme küme tabletler çıkmıştır. Bu tabletler Asur ve diğer ticaret merkezleriyle yapılan ticaret mukavelenameleri, mektuplar, satış fatura ve ilânlardır.

Pişmiş tuğladan yapılan bu tabletlerin çoğu zarflıdır. Zarfların üzerinde de ayrıca yazı vardır. Zarf kırıldığında içerisinden tabletler çıkmaktadır. Okunan bir tabletin Türkçe tercümesi :

70 kıymetli elbise

6 A-bır-ni-u elbisesi

32 muharip elbisesi

iş elbisesi

hepsi,, 15 satıcı elbisesi

52 kıymetli elbise 4 elbise,, Çalışma

Tabletin Arkası-

Kurşundan

beş kıymetli elbise

5 kıymetli talanlar 45 kovalı kurşun

Min yirmi kurşun min

Amil zu-in-in ellerinden aldı

Dada hesabı tetkik etmeden

İdin-ısrarın oğlu Makoa

ve gamene de Aminda

Nin oğlu Azutanın önünde

Amil zu-in-in ellerine o tevdi etti.

Okunan tabletlerin ve kazı yapan mütehassısların verdiği bilgiye göre kuruluşu Mılatın 4000 yıl evveline çıkarılabilen Kanş, Orta Anadolu'nun en önemli ticaret merkezi idi. En çok Asurilerle ticaret yapmakta olan bu şehir bir vali ve bir hakim tarafından ticaret ve sair işler için konulan kanun ve nizamlar gereğince idare edilirdi. Asuriler Orta Anadolu'nun her türlü mahsül bakımından zengin ve verimli olan bu şehrine bol sermayelerle tüccarlarını göndererek fabrikalar kurulmasına yardım edi-

yorlardı.

Hariçten gelen tüccarlar Kaneş de oturan yerli kraldan imtiyazlar alırlar ve bunları da mukavelerle teyit ederlerdi. Hariçten gelen tüccarlar şehir surları hariçinde oturmalarına müsaade edilirdi. Mukavelenameleri gösteren tabletlerin şehir surları hariçinde çıkması tüccarların şehir hariçinde oturduklarını anlatmaktadır. Yabancı tüccarlar aralarında çıkan itilâfları kendi memleketlerinin hakim ve kanunlarıyla yerli halk ve tüccarlarla çıkan itilâfları da yerli hükümetin hakim ve kanunlarıyla hal ederlerdi. Kaneş de oturanların çok iyi ticaret ve banka sistemleri vardı. Tesis edilen merkez bankası halka faizle para ikraz ederdi. Paranın esası, altuna dayanırdı. Fakat altın halkın elinde bulunmaz bankalarda saklanırdı. Kullanılan para kurşun ve gümüş-tendi. Hariçten buraya deri, yün, bakır, şarap getirirler kumaş alırlardı. Burada çok muntazam kumaş fabrikaları bulunduğu kumaş ve hazır elbiselerin çok miktarda harice ihraç edildiği kazılarda çıkan tabletlerden anlaşılmaktadır. Asuriler, gönderdikleri tüccarlar ve bol sermayelerle burayı koloni haline koymuşlardı. Bu durum ancak yüz yıl kadar devam edebildi. Eti imparatorluğunun kuvvetlenmesi üzerine Etiler ticareti ellerine aldılar ve hariçten gelen tüccarları hudut hariçine çıkardılar.

Kaneş harabelerinde çıkan bir tabletin, bir çanak, çömlek kırığının, demir, bakır parçasının bir heykelciliğin kıymeti pek çoktur.

Kaneş, sinesinde kıymetli eserler saklamaktadır. Yapılacak plânı bir kazıda bunlar meydana çıkacak Türk tarihi bir kat daha aydınlanacaktır.

HALKEVLERİ YAYINLARI

İbrahim Zeki BURDURLU
Zincidere - Gedikli Erbaş Okulu Türkçe Öğ.

Türkiyede yayın hayatının başanlı yüzünü ancak bu son yıllarda görebiliyoruz. Kitabın, derginin, gazetenin bir millet hayatına sağlayacağı büyük faydaları, artık anlamış bulunuyoruz. Bu işin, geniş bir şekilde, bütün yurdu etrafıca kavrayacak duruma girmesinin sebeplerini bir çok noktalarda bulabiliriz. 1928 yılında, yeni Türk alfabesi kültür alanına girdiği zaman, Türk kütüphanesinin raflarında pek az eserimiz vardı. Okuma fikri de ancak aydın zümrenin bildiği, tanıdığı bir zevkti. Türk kütüphanesi Arap harflerile, ancak okullarda okuyanlara, hükümet işlerini benimseyenlere, yani memur olanlara seslenebiliyordu. Yalnız illerde ve bucaklarda kurulan okullarda yetişen nesil, yalnız ders kitaplarını okumaya yelteniyorlar; öğretim iyi bir çıkışın öncüsü olmadığı için de yetişme pek az bir kimseye nasip oluyordu. Gerçi, o zamanda, bilgin, romancı, fikir adamı, yazar kelimelerile sıfatlanan aydınlarımız yok değildi. Fakat okuma fikrinin yaygın hale gelmesi yüzünden, basılan eser ancak şahısların elinden geçiyordu.

1928 yılından bu yana, Türkiye bibliyografyasını gözden geçirenler, yıl yıl gelişen bir basın çalışmasını açıkça görebilirler. Gerek devlet dairelerinin, gerek özel kitabeve-rinin yayınları bu fikri açıkça ispatlar. Başta, Ankara, İstanbul üniversitelerinin kitap yayınları olmak üzere bir sıra güden bilgi kitapları yayını, değişik yayınların belkemiğini teşkil eder. Millî Eği-

tim Bakanlığının klâsikler serisinin önünü ve arkasını kaplıyan diğer yayınevlerinin kitapları da iyi bir duruma yükselmiştir. Hülâsa, her alanda, Türkçede tercüme, telif eser bulmak kolaylaşmaktadır.

Basın hayatımıza kısa bir göz atmadan sonra Halk Partisinin ve Halkevlerinin yayınlarına geçebiliriz.

Halk Partisi, Türk milletinin bütün yükünü omuzlarında bir şeref ve övünç hissile taşıırken, vatanın herşeyini de zenginleştirmekten geri kalmıyor. Her yönde olduğu gibi yayında da bu başarılı özellik kendini iyice gösteriyor. Kendisinin ve yurdunun her yerinde bulunan Halkevlerinin çeşitli yayınları bize bunu ispatlıyor. Ankara'da yayınlanan Ulus gazetesiyle, Ülkü dergisi, İstanbul Halkevleri dergisi olan İstanbul dergisi, Adanada Görüşler, Afyonda Taşpınar, Antalyada Türk Akdeniz, Bursada Uludağ, Denizlide İnanç, Kayseride Erciyes, Eskişehirde; Halkevi, İspartada, Ün, İzmirde Fikirler, Konya, Konya, Manisada Gediz, Samsunda 19 Mayıs dergileri hâlâ çıkmaktadırlar.

Bu dergilerin fikir hayatımızda ve yer yer Anadolu illerinde yaşamalarında bir sır, bir başarı aramak gerektir. Yaşayan düşüncenin, yaşayan ve hayatını aydınlık geçiren insan üzerinde büyük etkileri vardır. Küçüklü büyüklü her şehirde böyle bir fikir çağlayışının akışına uyan damlacıklar ne olursa olsun; hayat verici rollerini elbette göstereceklerdir. Bu

görme başlamıştır, devam ediyor ve devam edecektir. Işıklı Halkevi çatısının attığı bu ok, yüzlerce okuyucunun içinden, kalbinden, düşüncesinden geçiyor. Bu dergilerin hepsine ayrı ayrı gözetmekle ayrı ayrı yurt özelliklerinin dile geldiğini görmekte gecikmeyiz. Sosyal bünyemizin her çeşit derdi, sevinci, yası, acısı, gıllışı meseleleri, ihtiyaçları bu dergilerde müşterek bir ruh kazanıyor. Duyarak okuyor, düşünerek okutuyoruz. Yurdun birbirinden uzak illeri bunlarla birleşiyorlar, bunlarla düşüncülerin gerçek fikirlerini öğrenebiliyoruz.

Dergilerden başka halkevlerinin çeşitli kitap yayınlarını da sık sık görüyoruz. İllerin yeni yeni kurulmaya başlayan küçük basimevlerinde, zevkli bir titizlikle basılan bu kitaplar, en çok mahalli özelliklerin incelenmesine ayrılmış görülüyor. Mahalli incelemeler, tarih, etnografya folklor gibi bölümleri içine aldıktan başka, o yerin daha başka yönlerinden de belirli güzellikleri içine alıyor. Gerçekten, sabırlı bir çalışmanın, kültürümüz için değerli meyvalar olabilmeleri, bu kitapların manevi değerini bir kat daha artırır. Çeşitli halkevlerinin bu alandaki yayını hiç te küçümsenemez. İstanbul Eminönü, Ankara, Bursa, İzmir, Balıkesir, Manisa, Denizli, Aydın, Afyon, Eskişehir, Konya, Diyarbakır, Sivas, Kars, Gaziantep halkevlerinin kitap yayınları bize başarılı örnekleri gösterirler.

Şehirlerimizin çevrelerinin, her yönden özelliklerini derleyen, inceleyen, düzenleyen ve yayımlayan bu eserler, zengin edebiyatımız içinde bulunmaz hazinelerdir. Daha çok halk edebiyatı, halk âdet ve an'aneleri üzerinde durulması

da, yüzyıllar boyu Türk insanında yerleşen zevkin eşsizliğini gösteriyor. Vehbi Cem Aşkun'un Sivas Folkloru'nu okuduğum zaman bu yığın yığın malzemenin zengin Türk kalbinden, şair Türk gönlünden, zevkli Türk hafızasından geldiğini bir kere daha görmüştüm. Çevre çevre değişen, il il güzelleşen, diyar diyar incelen bu özellikler Türk sosyolojisi üzerinde esaslı incelemelere yol açacaktır.

Manisa Halkevinin değerli azası Tarihçi Çağatay Uluçay'da, Halkevi yayınlarına, Manisa'nın tarihine dair kıymetli vesikaları katmış bulunuyor. Tarih çalışmalarını zenginleştirecek metotların ışığıyla, Manisa tarihini eserlerle inceliyen bu bilgin, Halkevi yayınlarını değerlendiren gençlere bulunmaz, bir örnektir. Öte yanda Adana'da da genç elemanlar, bereketli folklor kaynağı ve halk şairleri ocağı olan Çukurova'nın edebiyatını yıl yıl veriyorlar.

Örnekleri bollaştırmak çok kolay. Hemen her halkevi, bunlara benzer ve bunlarda başka eserlerle kütüphanemizin kitap sayısını kabartacak derecede eser veriyorlar.

Dergi, kitap gibi iki kudretli kültür yayma ve öğretme yolunu yayın işi yapan halkevleri, bu iki yolun ikisinde de ülkü bakımından birleşirler. Herhangi bir halkevi dergisini açalım. İçinde genel konulardan başka, en önemli yeri tutan konular olarak şunları buluruz. O çevrenin tarihi, coğrafi özellikleri, gelenek ve görenekleri, yaşayan kelimeleri ve tâbirleri, yetişmiş halk şairleri, eserleri; o çevreye ait menkıbe ve efsaneler, masallar, hikâyeler... Sayı sayı yazılan, incelenen bu konular bize hem edebî bir ziyâfet verir, hem-

de kültür ocağına yeni kıvılcıklar atar.

Bu kültüre ve tarihe malolma konularını yeniden gözden geçirmek gerektir. Bir gün Burdur Halkevinde rastladığım bir yüksek mimarımız, benden Burdur'un eski eserlerine dair bir mehzar rica etmişti. Bir hayli düşündükten sonra, Burdur hakkında yazılmış bir iki ansiklopetik sathî malûmattan başka bir şey aklıma gelmemişti. Yoktu da. Böyle bir malûmatı ne gibi bir eserde bulmak imkânı vardı?.. Burdur'un tarihi vardı ama eserlerine, yapılarına dair bir şeyi onda bulamazdık. Bunu ancak Burdur'a ait bir eserin, mimarı eser-

Dağa, Dağcılığa Dair Duyuşlar ve Görüşler

(Baştarafı Sa. 26 da)

şu en yakınlarına çıkıp inenler mi olmuştur?

Toroslar'ın, uzak, nereye gittiği bellisiz yollara düşmüş bir masal sürüşü gibi sisler içinde eriyip kayboluşunu, Uludağ'dan üç yüz metre daha yüksek bir bakışla süzen mütevazî Koşdağ'ın; bizi uyusuk unutkanlığımızdan uyarmak için aha şaracığa kadar yürümüş gelmiş hissini veren; omuzlarına kadar çepçevre, eski mamure mezarlıklarıyla yüklü şu mahzun Ali-dag'ın ziyaret edenlerimiz üçü beşi geçermiyiz?

Allah'ı göklerin yüksek, erişilmez katlarında mekânlandıran felsefi düşüncesinin hakkı var gençler. O benzersiz, kuvvet ve büyüklüğe karşı imanımızı kuvvetlendirmek, sanat eserlerinin bu en güzelini, bedîî heyecanların bu en asilini, hayranlığın bu göğse sığmayan en temizini, bütün doyumsuzluğuyla tatmak için zaman zaman dağlara

ler bölümünde arayabilirdik. Böyle bir eser ise yoktu. Genç mimara, eski eserlerin, hamamların, camilerin, oda'ların isimlerini saymaktan başka bir şey yapamadım.

Bu örneği, bu yurt içinde genişletirsek, birçok şehirlerimizin bu durumda bulunduklarını ve onların her yönden bir araştırma konusu oldukları vakit, araştırmacıya bir şey söylemediklerini görürüz.

Halkevlerinin çevrelerini daha iyi inceleyecekleri gözönüne alınırsa, bu işi, Halkevlerinin, Dil-Edebiyat ve yayın kollarının bilgili, çalışkan elemanlarına bırakmak iyi bir sonuç verir.

ağalım.

Dağ, karakter yapımızda, azim, irade, cesaret, girişkenlik, atılganlık, soğukkanlılık dediğimiz cevherleri geliştirir.

Yürek burkucu, üzücü, canevini bir akrep gibi zehirleyici bir hakikat bu.

Erciyes'in doruğunu ilk fetheden kişi bizim kişimiz değil; ilk defteri koyan el bizim elimiz değil; ilk sahifeyi imzalayan kalem bizim kalemimiz değil; bu defteri imzalayanların yarısından çoğu bizden değil; ne diye daha acı ve açık konuşmalıyım? Bütün bu kalabalık kitlenin içinde benliği bizim düşmanlığımızla pekişmişler de var.

Gençler, köstebek ruhluluğu bırakalım. Dağları bizimleştirecek yurdun şahlanmış, bu bulutlar üstü, gökler ülkesine bizi ulaştıracak yollara düşelim. Kafileler - yok kafilenin anlamı dar - kitleler, gönüllü ordular halinde dağ seferlerine çıkalım.

Kayseri Bağları ve Bağcılığı

III

Ferdi FAHİR
E. S. E. Türkçe Öğ.

(31-32. Sayıdan devam)

Ziraat dairesinin 1945 istatistiğine göre 29321 hektar üzümün ve 6928 hektar meyveligi ve sebzeliği bulunan Kayseri bağlarının üzümlü rekoltesi 95-100 bin ton arasındadır. Her yıl kabaran bu rakamlar Kayserilinin çevresindeki her karış boşluğu artan bir gayretle doldurduğunu gösterir. Onun bu azmini müşahhas kılan kayalıklar arasında yetiştirdiği bağlara bakıpta hayran olmamak mümkün değil. Kendisini yazın şehrin bunaltıcı sıcaklığından serin ve yeşil kucasına alan bağını, Kayserili o kadar çok sever ki yetiştirdiği dikmeleri (fidan) ve çubukları nadede cinslerle asılar ve onu titiz ihtimamla büyütür. Bunda en önde gelen faydanın yanında yetiştirilen ağaçların tespih edeceği dini bir inanış da vardır.

Kayserilinin bağına olan bu bağlılığı onun şehre olan bağlılığına ve onun imarına ortak olmuş ve bağlar biraz da, bu bakımdan, şehrin zararına olarak gelişmiştir denebilir. Zira Kayserili kazancını iki eve bölmüş ve her ikisini de geliştirmek mecburiyetinde bulunmuştur. Bu da iki tarafta "oluru ile geçinme", zihniyetini yaratmış ve Kayserili biraz da bu yüzden şehrin imarını ihmal etmiştir,

Kayseri bağlarının üzümlü cinsleri üzerinde durularak bir ayırma yapılabilir olursa bunların.

- 1 — Yemek (1)
- 2 — Kurutmak
- 3 — Kaynatmak
- 4 — Döşemek
- 5 — Asmak

32

gibi ihtiyaçları karşılayacak çeşitler arzettiğini görürüz. Bunlardan yemek için olan cinsin başında (dirmiş) gelir ki en evvel alaca düşüp tatlanması ve ince kabuklu olması bu üzümlü rüchaniyeti temin eder.

Siyah ve beyaz renkleri de bulunan bu cinsin en makbul olanı siyahıdır. Bunun, rengi biraz daha açık ve şalkımı seyrek olan bir nev'i daha var ki (muhaddis dirmiş) denilen bu üzümlü kendine mahsus bir kokusu da mevcuttur. Hafifce uzun taneli olan dirmiş yendiği kadar kurutulur da.. Bu, daha ziyade dirmiş çok olan bağcılarının işidir...

Esasen üzümlerin hepsi yeneceğine göre diğer cinsleri yazmağalüzum görmüyorum.

Kurutma cinsi: Bu cinsin başında (karalık) gelir. Yuvarlak siyah ve iri taneli olan bu üzümlü kalın kabukludur.

Kaynatma cinsi: Bu nev'e dahil üzümlerin hususiyeti şıralarının bol oluşudur. Bunların başında (şireder) ve rengi beyaz olduğu halde adı (kara burcu) olan üzümlü gelir. Diğer cinslerin yenmiye, kurutulmaya, döşenmeye veya hevenk olarak asılma müsaait olmuyanlarının hepsi bu işe yarar.

Döşemelik cinsi: Bunların hususiyeti dayanıklı, kalın ve sert ka-

(1) Üzümlü esasen hepsi yenmek için yetiştirildiğine göre belki yukardaki tasnif garip görünebilir. Fakat biz bu ayırmayı daha ziyade bağ zamanı yaş olarak en çok yeniş, kurutuş, kaynatış ve asılla O üzümlerin diğer cinslerine nazaran üstün çokluk durumuna göre yaptık.

buklu oluşumdur. Bunların belli başlıları tütünü bulgama, keçime-mesi, zoruktar, eldaş, ırazgı (rez-zakı) v.s. dir.

Daha ziyade bağdan indikten sonra kilerde tahta üzerine döşenilen bu üzümler, hemen hevenge başlamamak için onu koruma ve erken bitirmeye ihtiyacı vazifelerini üzerlerine almış gibidirler.

Asma cinsi: Bu cinsin başta gelen hususiyeti şalkımının seyrek ve tanelerinin dayanıklı, iri ve kalın çöplü oluşudur. Bu da, (hevenklik) denilen nevide bulunduğuiçin umumiyetle dirmiş, karalık-ıan sonra bağlarda rastlanan en hakim cins bu üzümlüdür. Bunun da siyahı, beyazı, buludusu olmak üzere üç rengi vardır.

Ta bahara, bağların budanmasınakadar, çardak tabir edilen kafesler arkasında veya zerkemi (yer zemin) denilen bodrum katlarında eşe dosta, Kayseri ağzile (utanılacak misafire) saklanan bu üzümlerin, çubuktan kesilirken ta dipten kesilenleri yağmur değmemiş ve iyi muhafaza edilmiş olanları, lezzetlerinden bir şey kaybetmeden ev sahibinin yüzünü ağartmak için dost midesi bekler...

Meyve ve cinslerine gelince: Kayısı, badem ve dut her bağın baş meyvelerini teşkil eder. Zira bu ağaçlar sulı ve susuz her toprakta yetişecek kadar mütevazidir. Diğer meyveler armut, elma, erik, ceviz v.s. dir. Hisarcık denilen şehrin 10 km. kuzeyindeki köyün bahçelerinde ayva, vişne, kiraz, fındık v.s. de bulunur.

Gerek meyve ve gerekse üzümlü, Kayseri ihtiyacını tamamen karşılamadığı için dışarı sevk edilemez; hattâ kazası Ürgüp'ten belki kendi çıkarttığı kadar üzümlü ve

meyve istihlak eder.

Kayseri bağlarının görüldüğüsindede (bakımında) daha ziyade mahalli gelecek ve görenek hakimdir. Son zamanlarda ziraat dairesinin yakın ilgisi ile halk biraz olsun fenni tedbirleri ihmal etmemekte buarada tırtıllara karşı ağaçların iltilmekle ve saklamayı kirçiletmektedir. Bidayette ehemmiyeti benimsenmiyen bu tedbirlerin halk, birbirinden görerek yapmakta, vesile her sene bilgisizlik yüzünden uğranılan zararlar bu suretle önlenmiye çalışılmaktadır.

Bahar yaklaşıırken bağcılarda bir kışkırmadır başlar. Kuyular dolacak, bağ belleniş göz açılacak, hayvan için şöyle bir kenara bir iki ezi arpa ekilecek, ev için soğan, sarımsak, kabak, çocuklar için bostan dikilecek...

Pazar gününden (pazara) gidilir, bağın büyüklüğüne göre 5-8 ırgat tutulur. ırgatlara bağta rif edilmiştir. Onlar belleri omuzunda yola koyulmuş giderlerken ağa, pisittirdiği bulgur pilavını bir borac pekmezi, katmeri, ekmeği kasığı asırmayı, kahve takimini yerleştirdiği heybesini hayvanına atarak öndekilerin arkasından yer alır. Bağa varılır ve işe başlanır. Bir iki saatlik bir çalışmadan sonra ağa ırgatların sabah kahvaltısını (yangevişini) hazırlamıştır.

İştahla katmer, pekmez, peynir yenilip birer sigara içildikten sonra tekrar belin başına geçilir. Alınlarında bulgurlaşan terlerin içine karıştığı toprağın, belin ağzile altı üstüne gelirken kuşların binbir çeşit musikisi ve çiçeklerin insanı mesteden kokusuyla dolu bulunan havaya şimdi de toprağın ozonlu havası karışır. Bellerin sap-

33

İlanan ağızları altında ezilen toprağın ve kırılan keseklerden belin ağzına rastlıyan taşlardan çıkan medeni sesi ara sıra merkep-lerin anırması keser ve toprakla insan güreşinin saffet dolu levhasını teskil eden bu didinme, muhteşem tabiat dekorun da seyrine doyum olmaz bir manzara halini alır.

Etraf köylerden çalışmaya gelen bu tunc yüzlü delikanlılar, eğer aganın birer sigara ve birer de kahvesile ağırlanmış ve yangeviştan memnun kalmışlarsa, bunu üstün bir çalışma ve köy türkülerini tutturmakla gösterir ve onun dağlarda aksisada bulan yanık sesi, ona bel başında olduğunu unutturacak kadar taze kuvvet kaynağı olur.

Belki de kazandığı üç beş kuruşla köye dönünce yapılacak düğünden sonra artık Ayşeci-gine kavuşacak olan şu delikanlı-nın güneş altında parlıyan yağız çehresinin çizilgilerinden onun bu düşüncelerini okumak mümkündür.

Artık öğle olmuştur. Beller toprağa dikilir. Nasırlı eller toprakla güreştiği gibi yemekle de güreşecektir. Onun baş yemeği olan bulguru öyle bir kaşıklayışı vardır ki bu iştahaya inrenmemek kabil değildir. Yemekten sonra yeniden başlanan iş bitirilince yine beller omuza alınır ve şehrin yolu da ele..

Kayserinin yazın bağ safası cidden hoştur. Akşama kadar işinde yorulan, en az bir, birbuçuk saat hayvan sırtından yol alıp ezilen bağcıyı, bağların şirin, havanın serin ve horantanın (alle) neşesi dipdiri ve taze bir ruha kavuşturur. Buz gibi kuyu suyunun serin-

letici soğugunda içini yıkamış ve yorgunluğu çıkmıştır. O, artık memnundur. Yemeğini iştahla yer ve komşusunun,

— Hadi aga Memet aga diye seslenmesi üzerine oturuya gider.

Bağların pazar alemleri de çok hoştur. Komşular ya ulu bir cevizin altında toplanıp eğlenir veya sıra dolanılıyorsa, sıra kendisine gelenin köşkünde toplanır. Yandaki dağlardan avcılarının tüfek, ara yollardan misafirlige giden yolcuların "daah!...", seslerinden tutun da günün aktualitesinden ve siyasetinden dem vurulan bu toplan-lılar coşkun bir neşe içinde çağıldır durur.

Kayseri Bağlarının bölgesine halk (niyet) tabir eder. Bu niyetlerin isimleri şunlardır. Gediris, Billür, Çay, Karadere, Haymana, Çöplük, Merdimanlı, Gülle, Kızıl, İepe, Gülveren, Becen, Eşekmeydanı, Karacören (Karacaviran) Zencirli, Karakaya, Eskişehir, Armutlu, Zedere, Eğribucak, Hasandığı, Ağya-zı, Kergah, Belbaşı, Sakar, Bagedik, Kayadibi, Çağırşak, Kükürt, Opruk, İneçik, Seykalan (Sonkalan), Akkaya, Mahrumlar, Kula-lı, Dandın Tepesi, Yazı bağları, Kanlı yurt, Çukurkuyn. Bunlara Talas ve Hisarcık sayfiyelerini de katabiliriz..

Talas, Kayserinin 7-8 km. güney doğusunda kendisine bağlı bir bucaktır.

Yazın bir kısım halk burdaki bağ ve bahçelere geçer.

Talas deyince aklıma geldi. Bir halk şairinin hezel yolu şu koşmasını yazmadan geçmiyeyim.

Altı saatte aldı haberin Talasın
Ver uğruna mantı suyun yalasın
Dürt boynuna her yerleri kanasın
Vay bununla tipilirde kalasın.

Kulakları benzer nali tekine
Binbir sinek inen boynun köküne
İnce bayırı çıkamaz dikine
İlahi eşek bozkurtlara kalasın

Üstüne binince istemez silah
Lahavli dersin bulursun ferah
Kafasına vurursan işlersin günah
Dürt boynuna her yerleri kanasın

Üstüne binince istemez beşik
Asla suratında yoktur yakışık
Gözleri çapaklı kulağı düşük
Vay bununla tipilerde kalasın.

Arkadaşlar gitti bizden iradı
Yumşak kuma yalmak bunun muradı
Hırış huyu ille gâvur inadı
İlahi eşek bozkurtlara kalasın

Even varınca arpada gözü
Kaldırma çıkıkca sızılar dizi
Yogrulmuş takatı kalmamış özü
İlahi eşek bozkurtlara kalasın

Bayıra gelince başlar ıralar
Yokuşa gelince gitmez garalar
Size malûm olsun ey kör kargalar
Bizim eşek irtihal eyledi.

Bilhassa vezin bakımından çok hatâlı olan bu koşmayı halk ağzından aldığım için aynen geçirdim. Bu hatâlar koşmanın aslini bilenleri gayrete getirir de mecmuaya doğrusunu yollatırsa benim gibi birçok vatandaş müstefit olmuş olur.

Kayseri bağlarının her şeyi geniş

bir yazı mevzu olacak kadar imkânlarla doludur. Gelecek sayımızda bağ bozumu ve sıra kaynatmadan bahsedeceğiz. Bu yazımızı boş günlerin doldurulması maksadile ara yolu yaparken kenarda bulunan ve kazara kopan bir igde dikmesi yüzünden komşunun yaygarasından mülhem alarak yazılan bir destanla bitirelim.

önünde bulundurarak, "Toprak insanları, nı açılmıya çalışalım.

Önce şunu söyleyelim ki, "Toprak İnsanları" nda bulunan kırk dört parçadan onikisi müstesna, diğerleri (Ölku), (Gençlik), (Çığır), (Dikmen), (Bağ), (Millet), (Çınar), (Yücel), (Yarım ay), (Kovan), (Ulus) gibi çeşitli dergi ve gazetelerde çıkmışlardır. Bu bakımdan, eser, bize hiç de yabancı sayılmaz. Hatta buradaki şiirlerden biri, (Yücel) in bir zamanlar tertip ettiği "Aydın En Güzel Şiiri, sayfasına alınmıştı. Şu halde, İbrahim Zeki Burdurlu, kendini yeter derecede tanıtmış bir şairdir.

Kitabı bitirdikten sonra şairde, bilhassa iki sevginin çok derin olarak yaşadığını hissediyoruz: Toprak ve Burdur sevgisi. Onda, içten duyulan bir toprak sevgisini ve Burdur'a sarsılmaz bir gönül bağı ile bağlandığını sezmek imkânsız. Denebilir ki, şair, bize, toprağın ve Burdur'un şiirini vermek arzusundadır. Kitabın üç bölümünün başlıklarına bakınca, âdeta, bu arzunun, sembol halinde, deyimlendiğini görürüz: "Toprak İnsanları, "Bizim Köy, "Burdurdaki Evimiz, "toprağıyla "Toprak İnsanları, na, insanlarıyla Burdur'a bağlıdır; "Bizim Köy" "Toprak İnsanları, ve Burdur evi arasında bir bağlantıdır; toprağı eve, evi toprağa bağlayan yol.

"Bu adam toprağa gönlünü verdi, şiirinde (Sh: 29 - 30), toprağa gönlünü veren adam, öyle sanıyoruz ki, şairin kendisidir. O, sembollerden uzaklaşarak, düpedüz toprağın adamı olduğunu söylüyor:

*Bu adam toprağa gönlünü verdi,
Bu adam toprağın kulu, kölesi;
Bu adama bir gün yükseliverdi
Toprağın gel diyen, gel diyen sesi.*

Kendisinin "kulu, kölesi," olana, toprak, nankörlük yapmaz; onun "gel diyen sesi," bir gün, "gül diyen," oluverir. Ya Burdur? "Burdur, şiiri, "Göl," ü ile, "gül," ü ile, tezgâhı, üzümü. tezgâhtaki kızın "yemyeşil gözü," ile Burdur'un bütün özelliklerini vermektedir. Son kıtasını alıyorum;

*"Göl," ince, kıvraktır, "gül," katmer
katmer,
Üzümler asmadan lezzeti emer,
Genç kıza bir çift göz yemyeşil guler
Yemyeşil gözleri geşil yapraktan,*

İbrahim Zeki Burdurlu, şekle gereken önemi vermek ve ondan ustaca faydalanmakla beraber hiç bir zaman şeklin kalıplarına bağlı kalmıyor. Zaman zaman ve yer yer, hür cevelanlar yapmasını biliyor. "Bizim Köye Gelen Mektuplar," (Sh: 31 - 34), "Döndü'nün Bohçası," (Sh: 46 - 48), "Ayşe Gül Tek Şehidinin Ardından," (Sh: 49 - 50), "Dul Gülü'nün Öten Kuşa Sualî" (Sh: 59 - 60), bunun en başarılı örnekleridir.

Bu örneklerle ve Oktay Rifat Horozcu'nun: "Yeni şairlerin şiirleri kısadır; vezinsiz, kafiyesizdir," demesine rağmen, İbrahim Zeki Burdurlu'nun şiirleri hem uzun, hem de - çoğu - vezinli ve kafiyelelidir. Kırk dört parçadan yalnız ikisi - "Sabahın ilk sesi (Sh: 51 - 52) ve "Benim Aşkım Delicedir," (Sh: 91 - 92) - üç kitadır; ötekiler dörtten on ikiye kadar değişiyor (Mesela "Durdur Bacımın Dönesi," Sh: 39 - 41).

Orhan Burian, "Çeyrek Asırlık Türk Şiiri," adlı bir yazısında (Yücel, sayı: 98, Haziran 1944), Orhan Şaik Gökyay, Sabahaddin Ali, Ahmet Kutsi Tecer ve İ. Zeki Burdurlunun: "...halk şairlerini - renk par-

laklığı ve his duruluğu hatırı için hattâ acemiliklerini de hoş görek - örnek,, edindiklerini söylüyordu. Bu, yerinde ve doğru bir teşhistir. Bu şairlerde, bilhassa İ. Zeki Burdurlu'da, halk şairlerinin düştükleri hatâlar ve her zaman rastlanan "klişe-duygu," ları bulamıyoruz, ki şairin lehine kaydedilecek bir noktadır. Mesela "Benim aşkım delicedir," parçasının - sütunların yetersizliği yüzünden hepsini değil - ilk kıtasını alıyorum;

Gözümle gözüne yazdım okudum:

*Sen benden delisin, ben senden deli;
Kaımadım bu şekle, bozdum dokudum;
Sen benden delisin, ben senden deli.*

Görülüyor ki, aslında halk şiirinden mülhem olmakla beraber, basit bir taklit değil, bir ibdadır. "Kim kime," adlı şiirde ise, şair, mistik bir eda ile, bize, tekke edebiyatının en başarılı örneklerinden birini vermektedir; son kıtası

Dâyan var el el içre nur,

Bahçen var gül gül içre nur,

Kulun var dil dil içre nur,

Kim kime Tanrım, kim kime?

Hülâsa, İ. Z. Burdurlu, gerektiği zaman, halk ve tekke edebiyatı mahsullerinden örnek almak, fakat, onların kusurlarından ve noksanlıklarından kaçınmak suretile, ustaca eserler meydana getirmesini bilmiştir.

Onun bir özelliği de, Bucolique ve Pastoral mahiyette şiirler yapması, bu tarzların samimi ve mükemmel örneklerini vermesidir. Yirminci asırda hâlâ bozuk köy romantizmi yapmayı bir sanat sananlar, tabiat duygusunun nasıl ifade edileceğini ve kendi dekoru içinde köyün nasıl canlandırılacağını,

"Ağıldan şiirler,, in dört episo- de'unda görmelidirler. "Ağıldan şiirler,, in her episode'u insana, köy ve kır hayatının füsunkü ve ferahlatıcı havasını getirmektedir. şairin Bu en güç yolda aksamadan yürümesinin tek sebebi, köyü, köylüyü, kır, bir kelime ile, tabiatı yakından ve çok iyi tanımasıdır. Seçme yapmadan aldığımız şu kıta, bu düşüncemizin doğruluğunu gösteren bir kanıt olabilir:

Her kuzu gözünde nane kokusu,

Ayak izlerinde her sulurdan nem;

Salınıp geliste bir kır uykusu

Dalgalı geliste saklı bir âlem.

İ. Z. Burdurlu'da, eşine az rastlanan, bozulmamış, saf ve paradokse kaçmıyan imajlar görüyoruz. Bunlar şiirlerin örgüsünde, yer yer parıldamakta ve insana, zahmet çekilmeden, bulunmuş hissinin vermektedirler.

Kimimiz zamanın oynak atında (Sh:9)

Samanla sevişen toprak üstünde Eliyorum tabanların aşkını (Sh: 21)

Benim için mevsim yere sül verir (Sh:35)

Düş kadar mavimsi mavimsi buğu (Sh:61)

Bir öpüş yelkeni gezsin öldüğü (Sh:61)

İçim aşkın dolmak bilmiyen tası (Sh:62)

Kambur evde yıllar yalı emzirir (Sh:99)

İ. Z. Burdurlu'da, kusursuz bir gözlem kabiliyeti var. O, nereye bakarsa bak-ın, gördüklerini, şahsi bir elemekten geçirdikten sonra ifade etmektedir. Esasen, bir sanatçıda aradığımız şeylerin başında, görebilmek kabiliyeti gelir. Bir sanatçıyı ötekinden ayırmak özel-

Halkevimiz Çalışmaları

Fahri Tümer

Kayseri Halkevi açıldığı gün-denberi Cumhuriyet Halk partisi-nin Cumhuriyetçilik, Halkçılık, La-iklik, Devletçilik ve Devrimcilik prensipleri ve yasasının çerçevesi içinde, milli şereflerinin gösterdiği aydın yolda yürüten bir varlıktır.

Çevresinin hususiyet ve şartla-rını, isteklerini göz önünde tutarak her çalışma devresi için program-lar hazırlanmıştır.

Programlar hazırlarken mil-le-timizin asil, müstesna seviyesi, in-kılabımızın hususiyet ve ulviyeti ve nihayet ilmin telekkisi göz ö-nünde tutulmuştur. Çalışmaların ana hattı; faaliyetin hareket nok-tası, milli bütünlük oldu. Şuurlu, metotlu iş yapmayı ve bu işi ya-parken de gençliğe ve muhtel Hal-kevlerinin gaye ve maksatlarını anlatmayı ve tahakkuk ettirmeyi, Türk devrimlerinin ateşinden, had-

likler arasında üslup ve kompo-zisyon kadar tabiatı ve olayları şahsi bir adese ile görmek de öne-mli bir rol oynar. İ. Z. Burdurlu, işte bu soy sanatçılarıdır. Ağaç, edebiyatımızda çokça işlenmiş bir konudur. Fakat, hiçbir şairimiz, ağacı, onun gibi göremedi.

Âşık bedenimde gezer,
Toprağın, güneşin gözü;
Toprak benden haber ister,
Ben toprağın bakan gözü.

Şair, sanatının özü itibarıyla, iyimserdir. Çünkü toprak adamdır, gönlü v. sanatı ile toprağa bağlıdır. Her toprak adamı gibi, ümit, onun,

Toprağın gel diyen, gel diyen ses.

kin gençliğin gönlüne bir kıvılcım alnayı ödev bilmis halkın daima iyiye, güzele, doğru şuurlu adim-larla yürümesi için genç eleman-ları çatısı altında toplayarak dokuz koluyla gayesinin tahakkukuna ca-lışmıştır.

Dil - Edebiyat Şubesi

Dil inkişafımıza bütün varlı-ğıyla katılarak binlerce kelime derlemiş ve halkın genel bilgisini yükseltmeye yarayacak konferans-lar vermiş, inkişaf tarihimizi ala-kalandıran konular üzerinde ko-nuşmalar yapmıştır. Kayseri ilinde söylenen ata sözlerini toplayarak tasnif etmiş ve bir kitap halinde çıkarmaya karar vermiştir.

Güzel Sanatlar Şubesi

İlimizin güzel sanatlar baki-mından çok değerli bir yeri vardır. Mimarlık, yapı işleri, yapı süsü

ayrılmaz yoldaşdır. Şiirleri, bizi, artık mazi ve hatıra olmuş bir ya-ğa değil, içinde yarın yığıldığı gelecek zamana götürmektedir. Bu bakımdan, "Burdurdaki Evimiz", serisi dünün hasretini anımsadığı, "zamanın bir hatıra ile yakalandı-ğı, durdurulduğu yer olarak dü-şünülmelidir.

"Toprak insanları, ile, şiiri-miz, gerçek bir sanat eserine ka-vuşmuş oldu. Çok yakından tanı-makta olduğumuz şairden, hazırla-makta olduğu ikinci eserini yayımlamasını diler. Edebiyatımıza ka-zandırdığı Toprak İnsanları foto-layısıyla kendisini kutlarız.

bakımından çok zengin olan eski ve güzel eserlerin tarih yönünden aydınlanması için tarih kolu ile el ele vererek çalışmaktadır.

Çevredeki sanatkar ve amatör-leri bir araya toplamaya muvaffak olan Ar Kolu, caz, modern müsi-ki, milli saz olmak üzere üç kola ayrılmış ve her kol programlı çalışmalarına devam etmekte ve ayın muayyen günlerinde konser-ler vermekte bulunmaktadır. Yine bu kolumuz resim kurslarını de-vam ettirmiş, kurs sonunda mü-sabakalı resim sergisi açarak jü-rinin seçtiği eserleri Ankara hal-kevleri sergisine göndermiştir.

Temsil Şubesi

İnkişaf ve fikir duygularının kökleşmesi için en kuvvetli vası-talardan biri olan temsillere heves ve islidalı bulunan kadın, erkek elamanları çevresinde toplayarak genel merkezimizin gönderdiği pi-yeslerden bir çoğunu evimiz sah-nesinde temsil etmiştir.

Halkevi sahnesindeki temsille-rini kâfi görmeyen kol, köy gezileri-ne iştirak ederek köylerde köylü-lere ve Kayseri Bez Fabrikasında ve Devlet Demiryolları lokalında işçilere muvaffakiyetle piyesler temsil etmiştir.

Spor Şubesi

Gençliğin spor hareketlerine karşı olan temayül ve heveslerini kuvvetlendirmek, çevrede spor sevgi ve alakasını uyandırmak için çalışmış ve spor kulüplerinin çalışmalarına, iyi randmanlar ver-mesine rehberlik etmiştir.

Güres, cirit binicilik gibi milli sporların inkişafına çalışarak mü-sabakalar tertiplemiştir. Dağ spor-larına, kayakçılığa önem vererek muayyen program dairesinde Er-cives'e çıkış seyahatleri tertiple-

miştir. Bölgenin aktif dağcılık ve kayakçılık kurslarına maddi yardımlarda bulunmuş. Halkevi sporcularının kurslara ve müs-a-bakalara iştirakini sağlamıştır.

Sosyal Yardım Şubesi

Kayseride dertliler, yoksullar için yardım kanadı daima açık, cömert bir topluluk vardır. Şube bu yurttaşların çok yüce duygu-larından faydalanarak çalışmala-rına devam etmiş ve yüzlerce yoksullara aynı, nakti yardımlar yapmış ve çalışabilecek yurttaş-lara fabrikalardan iş bulmuştur. İyilik kurumlarıyla iş birliği ya-parak yüzlerce yoksul talebenin giydirilmesine rehberlik etmiştir. Köylerden gelen yoksul, kimsesiz dertlilerin parasız bakılmasını ve tedavi müesseselerine yatırılmasını temine çalışmıştır.

Dersane ve Kurslar Şubesi

Halkın fikri seviyesini yükselt-mek onlara sihihi, içtimai bilgiler kazandırmak, okuma, yazmanın umumileşmesini temin etmek ga-yeleri etrafında çalışmaktadır. Bu maksatla Halk dersaneleri, ingiliz-ce ve Fransızca kursları açmıştır.

Okulların tatilinde bütünleme-ye kalan öğrenciler için hazırlama kursları açılmış ve iyi sonuçlar alınmıştır.

Kitapsaray Şubesi

Halkevi kütüphanesinin her gün biraz daha zenginleşmesine çalışa-rak halkın istifade ve ihtiyacını temin edecek bir duruma koymuş-tur. Kütüphanedeki kitapların ilmi esaslara göre tasnifi yapılmıştır. Geceleri çalışmaya yer bulamayan öğrencilerin çalışmalarını kolaylaş-tırmak için geceleri kütüphanenin öğrencilere açık bulundurulmasını sağlamıştır.

Köycülük Şubesi:

Köylümüzün kültürel, sıhhi, sosyal durumlarının yükselmesine köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi, saygı, ve tesanüdün kuvvetlenmesine çalışmaktadır. Bu maksatla Halkevinde yapılan tören, müsamere ve konserlere köylüler çağırılarak ve köylere geziler tertiplenerek anlaşma, sevişme, ve sile ve vasıtaları hazırlanmıştır.

Subenin tabii üyeleri olan köy öğretmenleri bir çok köylerde okuma, yazma kursları açmışlar ve yazı bilmiyen köylünün mektuplarını dilekçelerini yazmışlardır. Gidilen her köyün kültürel sosyal, tarihi durumları üzerinde incelemeler yapılmıştır.

Gezilerde köylünün anlayacağı bir lisanla istiklâl, inkılâp, bulasıcı hastalıklar ve korunma çareleri, köy kooperatifiçiliği, ürün ve hayvanları ıslah etme konuları üzerinde konuşmalar yapılmıştır.

Nebat hastalıklarına ait brö-

yürler bastırılarak köylere dağıtılmış ve köy okuma odalarının açılması için gerekli makamlarla temaslarda bulunmuş ve açılan okuma odalarının gazete, mecmua kitap bakımından zenginleşmesine çalışılmıştır.

Tarih - Müze Şubesi

Çalışması ikiye ayrılan bu şube Kayseride bulunan müzenin zenginleşmesine çalışmış ve ayrıca Selçuk âsarı müzesinin kurulması ve zenginleştirilmesi için lazım gelen yardım ve teşebbüslerde bulunmuştur.

Şehir içinde ve dışında bulunan eski eserlerin iyi bir şekilde muhafaza ve tahrir edilmemesi için halka konferanslar verilmiş ve konuşmalar yapılmıştır.

Kayseride bulunan Selçuk, Eti tarihiyle ilgili bulunan bir çok eserleri tetkik etmiş ve bunlar üzerinde yaptığı etütleri yaymaga çalışmıştır.

Halkevimizin diğer kollarında da olduğu gibi, kendilerini feragatli memleket hizmetine verenlerin sevinci ile çalışan gençlerden teşekkül eden Temsil Kolu, geçenlerde Sümerbank Bez Fabrikasının sahnesinde muvaffakiyetle iki temsil vererek, fabrika mensubininin takdirini kazanmışlardır. Bu münasebetle Fabrikanın nazik Müdürü Sayın Turan Dirik'in gönderdiği yazıyı aynen aşağıya alıyoruz.

C.H.P. Halkevi Başkanlığına

KAYSERİ

30/Ocak/1946 Çarşamba akşamı kantin salonumuzda, eviniz Temsil Kolu tarafından olgun ve muvaffak temsiliniz camiamıza çok güzel ve neşeli bir gece yaşatmaga vesile olmuştur.

İleri muvaffakiyetlerle tekâmül safhasına ulaşmaga şiar bilen sayın idare elemanlarımızla, tekmiil üyelerinizi tebrik eder, teşekkürlerimizin iblagile bu alandaki sarsılmaz başarılarınızın temadisini bütün kalbimle dilerim. Saygılarımla

Fabrika Müdürü

Turan DIRİK

Halkevlerinin 14. Yıl Destanı

Halkevlerinin imanlı âşığı Hocam
Raşit Bener'e saygılarımla -

Ferdi FAHİR

Dinlen yurttaşlarım vasfın edeyim,
Ondördüne bastı halkevlerimiz.
Bayramı hepnizin şen olsun deyim
Toplandık buraya bu maksatla biz.

Halkevleri birer kültür yuvası,
Türklüğü yüseltmek onun dâvası;
Beraberlik kokar temiz havası
Bu hava ile dolu ciğerlerimiz...

Halkevleri birer imam kaynağı,
Dokuz kolu vardır ışık ırmağı,
Yol gösterir altı okun parmağı,
Bu yoldan birlikte yürüyünleriz...

Cumhuriyetçilik en baş umdemiz
Ona kavuşmak için neler çektik biz!
Yaşatmaya yemin ettik hepimiz
Bozulmuyacaktır yeminlerimiz.

Devletçilik gelir bunun ardından,
Sayesinde fayda görüp adından,
Bacalar yükseltti Türkler yurdundan
Bu şekilde arttı eserlerimiz.

Milliyetçiliktir en büyük ulku,
Tarihlere geçen ecdadın dünkü
Kahramanlığıyla, övünen Türk'ü
Bu yolda teşviktir gayelerimiz.

Halkçılıkla kalktı sınıf farkları,
Böylece görülen birçok zararı,
Alıp zamanında uygun kararı
Bu suretle bitti sen benlerimiz...

Laiklikle serbest oldu ibadet,
Bu dinsizlik demek değildir elbet.
Gitmek istiyene ta diya mâbet
Açıktır camiler, gidenlerimiz.

Devrimeyiz yeni, iyi ne varsa,
Millî bünyemize eğer uyarsa,
Onu alacağız bize yararsa
Durmayacak birgün devrimlerimiz...

Ata'nın yapıcı o kutsal eli,
Ondört sene önce attı temeli;
O günden bugüne bak yükseleli
Altıyüzü buldu halkevlerimiz.

Çatısı altında toplanıp yurttaş
Cehaletle orda açılır savaş,
Uzaktan çekingen durma arkadaş
Yurt içindir bizim seferlerimiz...

Senin evin bura teklif isteme
Sakin "niye lazım bu yerler?" deme.
Dil uzatmış olun benim sevgime
İncinir bu sözden sevgilerimiz.

Yükseltmek için milleti, yurdu
Halkevleri denen yuva kuruldu
Bunsuz Cumhuriyet eksik olurdu
Şimdi ondan tamam eserlerimiz.

Bu çatı altında bize bu günü
Bahşeyliyen Yüce Başbuğ İnönü;
Tanrı uzun etsin senin ömrünü
Bunu ta gönülden diliyoruz.

Görülen Düşmanlardan

- Karasinekler -

Etem SEÇKİN

Memleket Hastanesi Doğum ve Kadın
Hastalıkları Mühassısı

Gözle görülen düşmanlarımızın birinci safını sinekler doldurur. Parazitoloji ilminde bu zararlı hayvancıklar, sınıflara bölünüp ilmi esaslara göre pek çok isimler alarak her biri ayrı ayrı mütalâa olunur. Biz bu yazımızda yalnız kara sinekle den ve yaptıkları fenalıklardan bahsedeceğiz.

Hergün evlerimizde, mağazalarımızda, kahvehanelerde sürel bir surette bizleri rahatsız eden ve sükunetli geçecek zamanlarımızı ihlale uğraşan, zamanla usanç getiren, başımız, yüzümüz, burnumuz etrafında dans ederek bizimle eğlenir gibi üzerimize konan, kaçan asabileştiren bu muzik hayvancıkları okuyucularımıza tanıtmak istiyorum.

Sürel görülen ve aramızda dostluk tesis eden karasinekler hakiki düşmanlarımızdır. Tozlar âleminde yaşayan mikropların nakil vasıtasını yapan tayyarecilikle mükellef seyyar mikrop satıcılarıdır.

Muhitimizde yapacağımız sağlık savaşları pek çoktur. Birini yaparken diğerini ihmal ederek vakit zayi etmek doğru değildir. Sağlığını bilen, takdir eden her fert sağlık ve sosyal dertlerle ilgillemelidir.

Evet, her şey sıhhatle mümkün olur. Bunun aksini kimse iddia edemez. Muhitimizi hastalıklara karşı çok müsait görüyoruz. Tifo, dizanteri buna benzer hasta-

lıklar girecek kapı arıyorlar. Şükranla kaydetmek isterim ki, vilâyetimizin sağlık durumu çok iyidir. Şehrin ova üzerinde oluşu ve Er-ciyes dağının varlığı belediyemizin sağlık tüzüklerine uygun hareketleri ve temizliğe verdiği önemle, salgın hastalıklara mani olmaktadır.

Biliyoruz ki, tifo hastalığı pis sularla insanlara geçerse de kara sineklerin de bunda rolü olduğunu unutmamalıyız. Muhitimizde kara sinek pek çoktur. Yazın kapı, pencere açmak imkânsızdır. Bunlarla hükümetimiz değil, halkımızın mücadele elmesi lâzımdır. Karasinekler, iki kısımdır: Biri ağızları igneli, diğeri ignesizdir. Birincisi her yerde olduğu gibi muhitimizde de yaşayan ahir sinekleridir. İkincileri de etlere hücum eden büyük mavi sineklerdir. Birde sofrâ sinekleri vardır. Bunların hepsi MÜSKA DÖ MESTİKA sınıfına mensup haşerattır.

Daimi misafirlerimiz olan ve yatak odalarımıza, yemek sofralarımıza hücum eden bu kara sinekler; her gün bir yemekten bir gübreye, bir sofradan bir abdeshaneye bir bakkal dükkanından bir lağma ve bir lağamdan bir fırına; bir fırından aşçıya; koşan ve konan her gün binlerce yumurtlayan milyonlarca çoğalan ve pisliklerde bulunan tifo mikroplarını lokantalara kadar götüren, lağamlardaki dizanteri basilini yemek sahalara,

tabaklara taşıyan bu kan içici haşerati öldürmeliyiz.

1910 Yılında Fransa ordusunda büyük bir dizanteri salgını baş göstermiş müfettiş Doktor Şınayderin tavsiyeleri üzerine kolordu komutanı derhal askere verdikleri gıdaların sıkı bir surette karasineklerden muhafazasını emrederek hastalık mihrakını söndürmüşlerdir. Göz hastalıklarının yayılmasında ve tırahom denilen, zamanla gözleri kör eden hastalığın nakline de bu sinekler amildir.

-Bal- şehrinde zuhur eden çiçek hastalığının bütün tedavilere rağmen karasineklerden başka ittiham edilecek nakil vasıtası bulunamamıştır. Bu sinekler yalnız mikrop nakletmezler, barsaklarında hususi mikrop yumurtaları da bulunur, bunlarda belli başlı hastalıklar husule getirirler. Bu kısa maldattan sonra, kendimizi sineklere karşı müdafaa etmeliyiz. Tüfeyle, haşerata karşı yapacağımız mücadelede millî karımız çok büyük olacaktır. Şu şekilde mücadele edersek yurda hizmet etmiş oluruz.

1 — Herseyden evvel memleketi şehirciliği sokarak bu günkü gördüğümüz caddelerin temizliğini mahalle aralarına, köşe bucaklara kadar faaliyetimizi uzatmalıyız.

2 — Bütün gıdaları cam kapaklarla örtmeğe esnafı mecbur tutulmalıyız.

3 — Temizliğe dikkat etmeyen esnafa alış veriş etmemeliyiz. Dikkat etmeyenlere merhamet etmeyip şiddetle cezalandırmalıyız. Bu suretle kısa bir zamanda esnaf dükkanlarını gıda maddelerini, cemekânları koymağa alışır.

4 — Birikinti suları temizlenmeli, kırık dökük eşyaları ortadan kaldırmalı, pis çamaşırları hususi delaplarda torbalarda saklamalıyız.

5 — Oturduğumuz odaların rengini mavi, yeşil, kırmızı boya ile badana yapmalıyız (karasinekler mavi rengi hiç sevmezler) sıra ile yeşil ve kırmızı renk gelir.)

6 — Hastahanelerin pencere camları, renkli olmalı, devlet daireleri de bu renkleri ihmal etmemelidirler

7 — Mücadele en mühim dikkate alınacak şey, sinek yumurtaları olup bundan sonra sineklerin kendisi gelir.

8 — Savaş, sinek kağıtları ve sinek tuzakları ile yapılmalıdır. İlaçlarla da olur. Son zamanda piyasaya çıkarılan D.D.T. nin çok iyi öldürücü bir madde olduğu söylenmektedir.

Biliyoruz ki karasinek yumurtaları gübreliklerde bulunur. O halde mücadelemiz gübrelerle olmalı. Memleketimiz, muhitimiz çiftçi yeridir. Çok dikkat lazımdır. Bir zamanlar gübreliklere kireç suyu dökerlerdi. En eyisi - yeşil - şit yağıdır. Su ile karıştırılan bu yağ gübrenin sahunda bulunan sürfeleri öldürür. Halbuki derinliklere bırakılan sürfeler bundan müteessir olmazlar. Amerikalılar hararetle bu sürfeleri öldürüyorlar. Avrupalılar karasinekle fevkalade mücadele ettikleri için yurtlarında karasinek yoktur.

Amerikalı HOWART'ın hesabına göre onbeş nisanda husule gelen bir karasinek otuz eyüle kadar eğer, bütün sürfeler açılabilir ve yaşayabilirler 336 trilyon sinek husule gelmesi lazımdır. Profesör -OMELIS- sineklerin dokuzuncu neslindeki adedini hesap edip eğer bütün efrat ve ahfaları beraber dizilip zincir yapmak icap etse 3360 milyon kilometre tuttu.

(Devamı Sa. 48 de.)

ERCIYES - EROİYES

Bilmem hatırlar mısınız, eski coğrafya kitaplarında Anadolu yay-lasının ortasında yükselen bu dağ "Erciyes," diye yazılır ve öylece tanılır. Aceba neden yeni bir ad bulmağa lüzum görüldü, değişen dağ mıdır, yoksa adı mı?

"Erciyes," belki Kayseri ili'nin güneyini kapayan, ufkumuzu daraltan, yazın serin rüzgârlarının esme-sine engel olan, beyaz örtüsüyle kışın elem ve ıstırabını hatırlatan bir dağdır.

Halbuki bugünkü "Erciyes," öyle mi ya? Nasıl ki denizlerin engin mavilikleri ruhlarımıza ferahlık, muhalliyemize enginlik verirse; yerden göklere yükselen katı var-lıklar da, ufkumuza daraltamazlar, bilakis ruhlarımıza büyüklük, iç-mize derinlik telkin ederler.

Yazın deniz, sıcaktan kaçanla-rın serinlemek için kucagina atıl-dığı, insan zerreciklerinin gülüp oynadığı bir yerse; üzeri karla örtülen dağlar ve dağ yamaçları da genç ruhların kayakla kaydık-ları yumuşak karlar üstünde düşüp kalktıkları, ruhlarını tazelandırdık-leri bir eğlence yeridir. İki yıl önce dağcılığa heveslileri barındır-mak için "Tekir Yaylasına," tek o-dalı bir bina yapılmışken; bu yıl "Erciyes," eteklerine İl Beden Ter-biyesi Spor Klübü tarafından epi-ee bir para harcanılarak modern

Kemal ÜLKÜCÜ
Lise Türkçe Öğretmeni

bir otel yaptırılmış, kurs görmek için yurdumuzun çeşitli bölgelerin-den gelen gençlere sinisini açmış-mıştır. Bu ay içinde onbeş gün kurs gören gençler, gittikleri yerlerde, gençleri dağ sporculuğuna teşvik edecekler ve dağcılığı öğretecek-lerdir.

Erciyes, senenin bütün karını, yağmurunu, rüzgârını, soğunu ve sıcakını içinde sindire sindire bir kaç santimlik ot çıkarabilmek için aylarca uğraşan "bozkır," toprak-larının, yükselmek, Tanrıya yüksel-mek ve Tanrılaşmak istemenin bir tek sembolüdür.

Cepheleri Erciyes'in tersine ya-pılmış, güneş ısıgına özlem çeke-cek kadar kapalı eski yapılı evler, ne yazık ki bu güzelliği görmekten ve bol güneşten layıkıyla istifade-den mahrumdur. Fakat bu eski mimari estetiği yanında Cumhuriyetle yüz-leri Erciyes'e doğru yapılan bol ışıklı ve çok pencere modern ev-ler; Erciyes'in güzelliğini ululuğ-u nu her gün görmekte bahtlı sayı-labilirler.

Pazar günleri Erciyes'in sirtla-rında gezip dolaşmak ve kışın ka-yakla kaymakla ruhlarımızın taze-lendiğini, haftalık yorgunluğunu-zun gittiğini, şehre dinç olarak döndüğünüzü duyduğunuz anda onun ululuğunun sırrını daha iyi anlamış olacaksınız.

Köy Tetkiki:

Kaynar

Mehmet ERSOY

Pınarbaşı I. İlkokul Öğretmeni

Kaynar, Pınarbaşı İlçesine bağ-lı bucaklardan birisidir. İlçe mer-kezine 24 Kl. mesafede, Hınzır da-gının eteğinde kaynayan bol sula-rile, Pınarbaşı - Şarkışla yolu üze-rinde bir güzellik arzeder. Kaynar, bulunduğu mevki itibar-ı ile Uzunyaylanın, başlangıcı sayı-lıyor. Bir taraftan asil Uzunyayla-yı göğsünde tutan Viransehir, Sar-kışla, Bünyanla hem hudut olan Kaynar, Çörümşek boğazının en son köyü olan, Panlıyı kendisine almakla, Pazarören'e pek yakla-şır. Naldökenler, köyleriyle İlçesini adeta yekdiğerinden ayırmak için sert yamaçlarla, Çörümşek ve taze arasında sevimli manzara gösterir Kaynar, Tersakan'ı sağa, Çörümşek boğazına, attıktan sonra, sayılır de-recede sert taşları ye yüksek ya-maçlarla Pazarören önlerine kadar yedi saat devam eder... Malaktan başlayarak, Pınarbaşı - Bünyan cad-desini kesecekmiş gibi, Hazarşah köyüne kadar, uzanan Hınzırların devamı göze batar. İşte bu iki ve yekdiğerine çok-yakın kardeşlerin, arasına on köyü sıkılan Çörümşek boğazı birinden diğere geç-en yolları ve güzel beyaz evleriyle, karşımıza çıkar.

Kaynarın, güzel hususiyetlerin-den birisi de, kendisine bağlı bu-lunan onyedi köyünün iki kısımda toplanmış bulunmasıdır. Bunlardan onu Çörümşek, yedisi Şarkışla ta-

rafına dönmektedir. Söyle iki çı-kışta, bütün köylerini görebilirsi-niz. Kaynar'da eskiden sadece (bug-day, arpa, çaydar, yulaf) ekilmiş, Kaynara muvakkaten yerleşen bir vatandaş Pınarbaşı - Kaynar yolu üzerinde ki değirmenlik mevkiinde sebze yetiştirerek köylüleri alıştır-mıştır. (*) Kaynar - Bucacı 168 hane ve bin-yüzden fazla nüfuslu, dört mahal-le üzerine yayılmış beyaz evlerle büyükçe bir köydür. Pınarbaşından, Çörümşekten gi-giden ve gelenlerin ilktaki bakışta gözlerine, mavi renkli kök bina-sı çarpan Kaynar okulunun yir-miyedi yıllık bir mazisi vardır. Bazı sıkıntılar çekilerek 1934 de köy yeni binaya kavuşmuştur.

Kaynarın bütün bölgesinde, 1942 yılına kadar okul inşaatı devamlı şekilde ele alınmamıştı. Enstitünün tatbikat bölgesine giren bucakta, 1943 yılından itibaren ve bilhassa 944-45 yıllarında, hummalı, okul inşaatına girişilmiştir. Bugün (Ma-lak, Beserek, Çukuryurt, İnliviran, Demirciviran, Kuşçu, Akören, Panlı) köylerinde enson plân gereğince

(**) Kaynar bağdayının özellikleri pek çoktur. Ekmeği özlü, artımlı, yumuşak, dö-külmez, beyaz, bayatmaz ve hassaten hamur işlerine çok elverişlidir. Bundan dolayı Kay-serililer Kaynar ununa batmanda 20-30 ku-ruş fazla vererek alırlar.

Okul ve öğretmen evleri yapılmış ve yavrular içerisine girmiş bulunmaktadır. Bu sekiz köyden başka (Yassıınar, Tersakan, Cınlıvran) köyleri de eğitimli tipinde okullara maliktir.

Kaynar merkezinde 944 baharından bu tarafa, bir halk odası, üç müstakil öğretmen evi yükselmiştir. Ayrıca köyün camii ve minaresi özel bir şekilde yapılmıştır. Bulundukları yerlerde huzurlarından evvel, ödevlerine koyulan genç ve ateşli enstitü mezunlarına her işlerinde şahsi ve resmi ödev ve görevini - esirgemiyen buçak müdürünün Kaynara yeni, yeni çehre vereceğini umit ediyoruz. Kaynarda çalışan iki genç enstitü mezunu öğretmenlerin mesalleri göğüs kabartacak derecedir. Yetiştirmeyi yetiştirmeyi gaye bilen, bu ve iki çalışkan genç öğretmen, enerjileri ve ateşli çalışmalarile, halka karışıp, kaynamışlardır. Okul, bunlar sayesinde kullanılabilir derecede, bir yazı makinesile, telefon, gibi ihtiyaçlarına kavuşmuştur. Bu, usan-

Kaynarın bütün bölgesinde 1943 yılında kadar okul inşaatı devam etmekte idi. Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır. Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır. Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır.

Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır. Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır. Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır.

mak nedir bilmiyen iki genç öğretmen faaliyetleri, bizleri istikbal için sevindirecek durumdadır. Gözlerinden, simalarından vatan için çırpınan işaretler okuduğumuz bu asil delikanlılara, yeterli iyi, güzel ve doğru görüş ve niyetle yardım edelim.

Görülen Düşmanlarımızdan

Karasinekler

(Başı Sayı 45 de)

gunu söylüyor, ki güneşten arza olan mesafeden 20 defa daha büyüktür. İşte bu kadar velut olan bu muzır hayvancıklara yazı vermemek lazımdır. Sağlık mücadelesinin başında her şeyden önce tufeylat, haşerat ve bunlara mülmasıl, sirayet vasıtası ve nakil olan mahlukların ortadan kaldırılması gelir. Köylüyü tenvir ve irşat ederek hepimiz bu işle alakadar olursak emin olalım ki bütün hastalık grafikleri sıfıra inecek, mutluluk her tarafta belirecektir.

S O N

Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır. Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır. Kaynar Enstitüsünün sekiz öğrencisi Kaynar bölgesinde eğitim almaktadır.

Halkevimizin Ocak - Şubat ayları Faaliyet Raporu

19/Ocak/1946 Tarihinde aile toplantısı yapılmıştır.

22/Ocak/1946 tarihinde İngilizce kursuna başlanılmıştır.

23/Ocak/1946 tarihinde onbeşgün teşhir edilmek üzere halkevi resim sergisi açılmıştır.

26/Ocak/1946 tarihinde C.H.P. İstasyon ocagi temsil kolu İnönü İlkokulu fakir öğrencileri menfaatine sahnemizde bir müsamere vermiştir.

28/Ocak/1946 tarihinde İngiliz Kültür Heyetinin tertiplediği ve yurtta seyyar olarak gösterilen (İngiliz Mimarı) sergisi küçük salonumuzda açılmıştır.

30/Ocak/1946 tarihinde Halkevi Temsil Kolu Sümerbank Bez Fabrikası sahnesinde (İmralinin adamları ve Akıl taciri) piyeslerini fabrika mensuplarına temsil etmiştir.

2/Şubat/1946 tarihinde Kemal Sahir Tiyatrosu sahnemizde temsillerine başlamıştır.

3/Şubat/1946 tarihinde Halkevi Güzel sanatlar Kolu tarafından alafranga konser verilmiştir.

5/Şubat/1946 tarihinde evvelce açıldığını bildirdiğimiz İngiliz mimari resim sergisi kapanmıştır.

15/Şubat 1946 tarihinde Halkevi amatörleri resim sergisi sona ermiştir. İştirak eden 80 resimden

dördü jüri tarafından seçilmiş ve bunlar resim sergisinde teşhir edilmek üzere Ankara'ya gönderilmiştir.

16/Şubat 1946 tarihinde Lise öğrencileri tarafından bir müsamere verilmiştir.

24/Şubat/1946 tarihinde Halkevi açılış yıl dönümü, tertip edilen program dairesinde yapılmıştır.

24/Şubat/1946 tarihinde Çiftçiler Birliği, salonumuzda bir toplantı yapılmıştır.

İmtiyaz Sahibi

Raşit Bener

Yazı İşleri Müdürü

Kâzım Özyedekçi

Yıl : 4 Sayı : 6 - 37

Yıllığı : 180 Kuruş

6 Aylığı : 90

Değerli Yazılara sayfelerimiz açıktır.

Basılmıyan yazılar geri verilmez.

Basıldığı Yer :

SÜMER MATBAASI - KAYSERİ

Reşat Oğuz'un

Karagöz'de halk türküleri ve halk hikâyeleri

Yakında çıkacak bekleyiniz !

Halkevleri Dergileri

Halkevlerinin adı	Derginin Adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşilirmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çoruh	»
Bafra	Altınyaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç aylık
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	»
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elâzığ	Altan	»
Eskişehir	Halkevi	»
Giresun	Aksu	»
Isparta	Ün	15 günlük
İzmir	Fikirler	Aylık
İstanbul - Emirönü	Yeni Türk	»
İstanbul Halkevleri	Halk Bilgisi Haberi	İki Aylık
Kayseri	İstanbul	15 günlük
Kars	Erciyes	Aylık
Konya	Doğuş	»
Manisa	Konya	»
Mersin	Gediz	»
Merzifon	İçel	»
Milâs	Taş n	»
Muğla	Yeni Milâs	»
Niğde	Muğla	»
Niksar	Akpınar	»
amsun	Ülker	»
Sinop	19 Mayıs	»
Sivas	Dıranaz	»
Trabzon	Yayla	»
Yozgat	İnan	»
Zonguldak	Bozok	15 günlük
	Karacelmaz	Üç aylık

Fiatı 25 Kr.